

ОГЛЯД ЖУКІВ РОДИН MALACHIIDAE I DASYTIDAE (INSECTA: COLEOPTERA) УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ І ЗАКАРПАТСЬКОЇ НИЗОВИНИ

В.В. Мірутенко

Ужгородський національний університет
каф. ентомології та збереження біорізноманіття
вул. Волошина, 32
88000 Ужгород, Україна

E-mail: vmir@rambler.ru

Мірутенко В.В. Огляд жуків родин Malachiidae і Dasytidae (Insecta: Coleoptera) Українських Карпат і Закарпатської низовини. Резюме. Для території Українських Карпат і Закарпатської низовини в результаті власних польових досліджень, опрацювання музейних колекцій, а також аналізу літературних джерел наведено 28 видів жуків-малашок з 10 родів і 15 видів жуків-дазітид, що належать до 5 родів. Подано еколого-фауністичну характеристику та відомості про поширення кожного з видів.

Ключові слова: жуки, Coleoptera, Malachiidae, Dasytidae, Україна, Карпати, Закарпатська низовина, фауна.

Мирутенко В.В. Обзор жуков семейств Malachiidae и Dasytidae (Insecta: Coleoptera) Украинских Карпат и Закарпатской низменности. Резюме. Для территории Украинских Карпат и Закарпатской низменности в результате собственных полевых исследований, обработки музейных коллекций и анализа литературных источников приведены 28 видов жуков-малашек из 10 родов и 15 видов жуков-дазитид, принадлежащих к 5 родам. Дана эколого-фаунистическая характеристика и сведения о распространении каждого из видов.

Ключевые слова: жуки, Coleoptera, Malachiidae, Dasytidae, Украина, Карпаты, Закарпатська низменность, фауна.

Mirutenko V.V. A Review of the Beetles of the families Malachiidae and Dasytidae (Insecta: Coleoptera) of the Ukrainian Carpathians and Transcarpathian Lowland. Summary. Based on the field collecting, determination of museum collections and analysis of literature data 28 species of the malachiid beetles belonging to 10 genera, and 15 species of dasytid beetles of 5 genera occurring in the territory of Ukrainian Carpathians and Transcarpathian Lowland are listed. Ecological and faunistic characteristics and distributional data are provided for each of the listed species.

Key words: Beetles, Coleoptera, Malachiidae, Dasytidae, Ukraine, Carpathians, Transcarpathian Lowland, fauna.

Вступ

Твердокрилі з родин Malachiidae і Dasytidae разом складають близько двох третин від загальної кількості видів надродини Cleroidea. Світова фауна Malachiidae нараховує близько 3000, а Dasytidae близько 5000 видів (Mayor, 2007). Представники цих родин відзначаються схожими біологічними та екологічними особливостями і відіграють важливу роль у різних типах біоценозів.

Регіон Українських Карпат і Закарпатської низовини відзначається різноманіттям ландшафтів і рослинних формацій. І хоча ентомологічні дослідження на території Карпат розпочалися ще в середині XIX століття, представники родин Malachiidae та Dasytidae цього регіону до останнього часу залишались слабо вивченими.

В результаті проведених нами досліджень у фауні регіону виявлено 28 видів Malachiidae з 10 родів, серед яких 7 видів вперше для фауни Українських Карпат, з них 4 — вперше для фауни України. Для території Закарпаття вперше виявлено 9 видів. У складі родини Dasytidae для фауни регіону виявлено 15 видів, що належать до 5 родів. Серед них вперше виявлені на території Українських Карпат 2 види і 5 — у складі фауни Закарпаття.

Матеріали і методи

Збір матеріалу проводився з використанням загальноприйнятих ентомологічних методик для польових досліджень (Фасулати, 1971) протягом 1995–2009 років у більш ніж 110 географічних пунктах в різноманітних рослинних формаціях, розташованих у різних висотних поясах Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей.

У статті використано матеріал, що зберігається в наступних колекціях: Державний природознавчий музей НАН України, м. Львів (ДПМ), Зоологічний музей Ужгородського національного університету (ЗМУ), Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, м. Київ (ІЗШК), кафедра ентомології Ужгородського національного університету (КЕ), колекція Марку-Пенеке Зоологічного музею Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КМП). Використано також особисті збори Д. Вовка, В. Доліна, В. Крочка, О. Мателешка, В. Назаренка, Е. Туриса, М. Юнакова.

Власний матеріал (Мірутенко) зберігається у колекції автора.

Результати

Нижче наведено еколого-фауністичний огляд досліджуваних родин. Матеріали з однієї області згруповані по вертикально-ландшафтних поясах і наводяться від нище до вище розташованого поясу. Фондові збори позначені відповідними скороченнями (див. вище), їхні етикетки наведено в оригінальному написанні. У випадку відсутності на етикетках прізвища збирача в роботі він не вказаний. Використано також наступні скорочення: Закарпат. — Закарпатська область; Ів-Фран. — Івано-Франківська область; Львів. — Львівська область; Чернів. — Чернівецька область.

Серед зазначеної кількості видів малахїд, без дат зборів і конкретних місць знахідок, Б. Бураковським із співавторами (Burakowski et al., 1986) для Східних Карпат, Галичини і Чорногори наведений також вид *Attalus alpinus*. З родини Dasytidae чотири види: *Haplocnemus nigricornis*, *Trichocelebe floralis*, *Danacaea pallipes*, *D. nigritarsis* приводяться для фауни регіону лише за літературними даними. Перший з них для досліджуваного регіону наводить Я. Роубал (Roubal, 1936). *T. floralis* — М. Новицький (Nowicki, 1873) для поясу “букових лісів”, а Д. Куті (Kuthy, 1896) вказує його ж для Чорногори без конкретних дат і місць зборів. *D. pallipes* вказують М. Новицький (Nowicki, 1873) — для букових, ялинових лісів і субальпійського поясу, Я. Роубал (Roubal, 1936), з посиланням на Обенбергера — для Чорногори і Е. Флек (Fleck, 1906) — для Буковини. *D. nigritarsis* вказує Я. Роубал (Roubal, 1936) для м. Ужгорода. Всі ці види наведені вказаними авторами без дат зборів і в результаті наших досліджень для сучасної фауни Українських Карпат не підтверджені.

Родина MALACHIIDAE Fleming, 1821

Фауна Палеарктики налічує понад 1440 видів жуків малашок, що належать до 81 роду, а в європейській фауні — 312 видів з 27 родів (Mayor, 2007).

Рід *Troglops* Erichson, 1840

У фауні Палеарктики — 66 видів, з яких в Європі поширені 22, а в Україні — лише 1.

Troglops albicans (Linnaeus, 1767)

Література: Roubal, 1936 (Закарпаття); Фасулати, 1958 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: Тячів, 12.06.1955, 1♂, КЕ; Солотвино, долина р. Тиса, біля солоних озер, 13.06.1997, 1♂ (Мірутенко); Ужгород, приміщення обласної лікарні 19.06.1997, 1♂ (Мірутенко); Оноківці, узлісся дубового лісу, 25.06.1998, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); Ужгород, 8.07.1998, 1♂ (Мірутенко); Оноківці, ? 06.2004, 1♂ і 1♀ (Мателешко).

Мезофільний, теплолюбний вид. Віддає перевагу добре освітленим і теплим стаціям. Тут його можна знайти на листках та гілках дубу, липи, в'язу і на

трав'янистій рослинності під ними, а також на плодкових деревах (яблуня, груша, слива), на пнях, в дуплах старих дерев (Burakowski et al., 1986). Іноді зустрічається на стінах різних господарських і житлових споруд, зрідка залітає в будинки (один самець був спійманий в приміщенні Обласної клінічної лікарні в м. Ужгороді).

Зоо- і міцетофаг. Д. Маттес (Matthes, 1962a) знаходив у кишечнику залишки хітину, гіфи та конідії грибів *Fusarium* і тільки поодинокі пилкові зерна у стравоході. Проте, наші дослідження вмісту стравоходів здобутих особин не підтвердили факту палінофагії. Отже, в умовах досліджуваного регіону, за нашими даними, вид є зоо-міцетофагом.

Літ: кінець весни-літо (Roubal, 1936). В умовах українсько-карпатського регіону літ не є тривалим — з другої декади червня до першої декади липня. Відомості про біологічні особливості виду в літературі відсутні. За нашими даними, генерація однорічна, зимує личинка у підстилці.

На досліджуваній території — дуже рідкісний. Зустрічається в південно-західному передгір'ї, дещо вище може підніматися по долинах річок.

Поширення: Європа, Передня Азія, Кавказ (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Рід *Hypebaeus* Kiesenwetter, 1863

Палеарктична фауна налічує 114 видів, більшість з яких поширені в Азії. В Європі зустрічається лише 11, а в Україні — 1.

Hypebaeus flavipes (Fabricius, 1787)

Література: Hormuzaki, 1888 (Буковина); Roubal 1936 (Закарпаття); Фасулати, 1958 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: ок. В. Лазі, заплава лука, узлісся дубового лісу (осока, ромашка, хрестоцвіт, підлісок дубу), 24.06.1957, 1♀, КЕ; г. Чорна Гора, 27.06.1957, 1♀, КЕ; Оноківці, узлісся дубового лісу, 10.06.1998, 1♂ (Мірутенко); Ужгород, 8.07.1998, 1♀ (Мірутенко); Ужгород, біля стін замку на кропиві, 10.06.1999, 1♀ (Мірутенко).

Мезофіл. Зустрічається на узліссях та лісових галявинах на квітучій трав'янистій рослинності, а також на дубі, грабі, хмелі. Й. Плахтер (Plachter, 1985) вказує, що декілька екземплярів цього виду були знайдені на стінах старих споруд, що добре освітлюються та прогріваються.

Літ: квітень-липень (Roubal, 1936); в умовах досліджуваного регіону — червень-початок липня. За нашими даними, генерація однорічна, зимує на личинковій стадії. Розвиток личинок проходить в гнилій деревині листяних порід, де вони живляться личинками короїдів (Burakowski et al., 1986), а також паразитують на *Codiosoma spadix* (Coleoptera, Curculionidae) (Roubal, 1936). На нашу думку, твердження Я. Роубала про паразитизм не відповідає дійсності, бо личинки є виключно хижаками.

Хоч Ц. Гормузакі (Hormuzaki, 1888) повідомляє про знаходження цього виду в ок. м. Чернівці, хоча після нього повідомлень з Прикарпаття не було. Сучасні знахідки з Українських Карпат обмежені південно-західним передгір'ям, де вид є дуже рідкісним.

Поширення: Європа (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Рід *Charopus* Erichson, 1840

Фауна Палеарктики налічує 18 видів, з яких більшість — 13 — поширені виключно в регіоні Європи. В Україні — 4 види.

Charopus flavipes Paykull, 1798

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: ок. Свобода, 5.06.1997, 2♂ (Мірутенко); захід. частина ур. Перещ, 10.06.2008, 1♂ (Мірутенко); г. Чорна Гора, 5.07.1995, 1♂ (Вовк); ок. Кам'яниця, 22.05.1996, 1♂ (Мірутенко); заказник "Зачарована Долина", 8.06.1996, 1♂ (Мірутенко); г. Чорна Гора, півден. схил, 8.06.1998, 3♀ (Мірутенко); хр. Явірник, 20.06.1996, 7♂ і 2♀ (Мірутенко); хр. Великий Рожданів, 21.06.1996, 6♂ і 1♀ (Мірутенко); ст. Вовчий, прав. берег р. Віче, 25.06.1996, 1♂ (Мірутенко); г. Шешул, 25.08.1993, 1♂ (Мателешко); поблизу заказника "Чорне Багно", трав'яниста і кущова рослинність, підлісок 6-7.06.1996, 2♂ (Мірутенко); поблизу оз. Синевир, 19.06.1996, 1♂ (Мірутенко).

Чернів.: "Bukowina, Chernowitz", 1♂ і 2♀ (КМП).

Ксерофіл. Тепло- і світлолюбний вид, віддає перевагу добре прогрітим ділянкам на схилах з південною та південно-західною експозицією, на суходільних луках, у світлих листяних лісах та на узліссях. Тут зустрічається і живиться на *Alopecurus pratensis*, *Dactylis glomerata*, *Poa nemoralis*. Я. Рубал зазначає, що під час непогоди жуків цього виду у великій кількості можна знайти під копицями сіна, де вони тимчасово переходять (Roubal, 1936).

Наші дослідження вмісту стравоходів свідчать про те, що імаго живляться пилковими зернами злакових рослин.

За нашими даними, літ триває з кінця травня до липня, найчастіше — в червні. Ми виявили, що в умовах регіону генерація однорічна, зимівля проходить на личинковій стадії. Личинка мешкає і розвивається в сухій деревині листяних порід. Іноді в дерев'яних стінах будинків та господарських споруд (Allenspach, Wittmer, 1979).

В досліджуваному регіоні зустрічається на Закарпатській низовині, в південно-західному передгір'ї, нижньому і верхньому гірських лісових поясах. В нижньому і верхньому гірських лісових поясах він є звичайним видом, в інших згаданих поясах — дуже рідкісним. У верхньому гірському лісовому зустрічається на межі цього поясу і нижнього лісового.

Е. Флек (Fleck, 1906) вказує цей вид для Буковини, що підтверджується трьома екземплярами в КМП. Проте нами в Прикарпатті він не знайдений.

Поширення: Європа (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Charopus concolor (Fabricius, 1801)

Література: Fleck, 1906 (Буковина); Horvátovich, 1969 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: с. Холмовець, 4.06.1954, 1♂ і 1♀, КЕ; ок. с. Рокосово, долина р. Тиса, 19.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, 29.05.1997, 3♂, 17.05.1999, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Дідово, заказник "Товар", 15.05.2002, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Солотвино 13.06.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Шаланки, півден. -захід. схил г. Шаланський Гельмець, лісосіка, 17.06.1997, 1♀ (Турис); г. Чорна Гора, півден. схил, 28.05.1998, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Оноківці, 05.2004, 1♂, (Мателешко); ок. с. Уголька, КБЗ, буювий праліс, 18.06.2001, 1♂ (Чумак); ок. заказника "Чорне Багно", 28.06.1997, 11♂ (Мірутенко).

Ксерофіл, заселяє схили з південною та південно-західною експозицією, де зустрічається на суцвіттях злаків, зонтичних, а також на кущах малини і ожини. Наші спостереження вказують на живлення імаго пилком (переважно злакових рослин).

Літ: середина травня-червень. Літературні відомості щодо особливостей онтогенезу виду відсутні. За нашими даними, генерація однорічна, зимівля відбувається на стадії личинки.

В Українських Карпатах зустрічається локально, поодинокі і тільки в Закарпатті — від низовини до нижнього гірського лісового поясу (межа нижнього і верхнього гірських лісових поясів). Е. Флек (Fleck, 1906) вказує його для Буковини, але не конкретизує місця знахідок. З огляду на те, що Буковина початку ХХ століття включала значно більші території, ніж сучасна Українська Буковина, то можна поставити під сумнів факт поширення виду в східній частині Українських Карпат.

Поширення: Південна і Середня Європа, Кавказ (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Рід *Cordylepherus* Evers, 1985

Рід налічує 14 видів у складі фауни Палеарктики, з них 5 — європейського поширення. В Україні — 1 вид.

Cordylepherus viridis (Fabricius, 1787)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Roubal, 1936 (Закарпаття); Фасулати, 1953 (Закарпаття); Фасулати, Сикура, 1956 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат. матеріали КЕ: с. Чорнотисово, біля залізниці, 25.05.1954, 1♀ 3.06.1954, 1♂ (Грицакович); с. Юлівці, сад, 26.05.1954, 1♂ (Грицакович); с. Чорнотисово, жито, 28.05.1954, 6♂, там же, озима пшениця, 30.05.1954, 5♂ і 7♀ (Грицакович); с. Теково, прав. берег р. Тиса, сад, 29.05.1954, 1♀; с. Холмовець, сад, 4.06.1954, 2♀ (Грицакович); с. Чорнотисово, біля дамби, 5.06.1954, 3♂ і 11♀ (Грицакович); ок. м. Виноградово, поле вівса, 10.07.1954, 2♀; Чорний Мочар, суха лука, 13.06.1955, 1♀; с. Ключарки, біля дубового лісу (злаки, жовтець, осока), 6.06.1956, 1♂; с. Чорнотисово, 2.06.1958, 4♂ і 6♀; ок. с. Сасово, 26.06.1961, 1♂; с. Сторожниця, на пшениці,

15.05.1966, 1♂ і 1♀; с. Малий Березний, 27.05.1953, 1♂; ок. м. Мукачєво, люцерна, 9.06.1955, 1♀; м. Мукачєво, г. Висока, в саду, 10.06.1955, 1♀; с. Стеблівка, пшениця, жито, 31.05.1959, 3♀; м. Ужгород, 7.08.1969, 1♂; **матеріали ЗМ:** м. Берегово, 17.06.1952, 1♂ і 3♀; с. Струмківка, лука біля посівів жита (коношини, злаки, жовтець), 4.06.1954, 1♀; с. Дротинці, жито, 25.06.1954, 1♀; с. Тросник, 26.06.1954, 1♀, ЗМ; там же, лука на місці болота, що висохло (злаки, осока, коношина), 5♀, 26.06.1954, 1♀, 10.07.1954; с. Минай, 23.05.1956, 1♀; ок. м. Чоп, прав. берег р. Латориця, 2.06.1956, 1♂; с. Косино, на пшениці, 12.06.1956, 2♀; с. Гать, на пшениці, 27.05.1958, 1♀, 29.05.1958, 2♂ і 4♀; там же, косіння на квітучому житті біля лісу, 27.05.1958, 1♀; там же, дубовий ліс (тимофіївка, жовтець), 28.05.1958, 1♂; ст. Есень, на пшениці, 28.05.1958, 3♀; с. Знячево, на пшениці, 10.06.1958, 2♀; с. Руське, на пшениці, 12.06.1958, 1♀; с. Іванівці, на пшениці, 12.06.1958, 1♀; с. Велика Добронь, на пшениці, 13.07.1958, 2♀; с. Паладь Комарівці, на луці, 22.06.1959, 1♀; с. Нове Село, вздовж берега р. Тиса, рядом з вербою на траві, 6.07.1959, 2♀; там же, на траві біля городу (дикі злаки), 6.07.1959, 2♀, 7.07.1959, 1♀; с. Заболоття, колгоспний сад і виноградник, на траві між деревами і кущами, 13.06.1960, 1♀; с. Дяково, на вівсі, 17.06.1960, 2♀; там же, на диких злаках, 17.06.1960, 1♀; с. Завидово, на заплавному луці після дощу, 27.06.1960, 2♀; там же, на пшениці, 27.06.1960, 5♀; с. Береги, на галявині в дубовому лісі, 28.06.1960, 1♀; там же, на луці поблизу дубового лісу, 28.06.1960, 3♀; Чорний Мочар, Ньярош Горонда, на диких злаках, 29.06.1960, 6♀; там же, на кукурудзі, 29.06.1960, 1♀; там же, біля болота, 29.06.1960, 1♀; с. Береги, на пшениці, 30.06.1960, 2♀; с. Змієвка, на пшениці, 1.07.1960, 1♀; там же, на вівсі, 1.07.1960, 2♀; Чорний Мочар, косіння на луці вздовж зрошувального каналу, 1.07.1960, 1♀; с. Сторожниця, на пшениці, 27.05.1962, 1♂, 3.06.1964, 4♀; Чорний Мочар, берег каналу Мерце (лобода, злаки, шавель, берізка польова), 28.05.1963, 1♀; Чорний Мочар, косіння по дамбі середнього каналу біля Чикош-Горонди (чина, вика, берізка польова), 1.06.1963, 1♂; там же, косіння на коношині, 1.06.1963, 1♂ і 1♀; там же (злаки, шавель, ірис), 2.06.1963, 3♀; с. Гать, Чорний Мочар, лука (злаки, ромашки), 3.06.1963, 1♂; с. Цеглівка, на коношині, 10.06.1964, 2♀; с. Велика Добронь, на луці (злаки), 13.06.1964, 2♀; там же, на пшениці, 13.06.1964, 1♀; там же, в дубовому лісі, 13.06.1964, 1♀; с. Шоломоново, на луці (вика, ячмінь), 12.07.1964, 1♀; прав. берег р. Тиса, с. Дротинці, 6.07.1969, 1♀ (Кедебець); с. Сторожниця, на суніці, 27.05.1978, 1♀; с. Велика Бакта, на трав'янистій рослинності біля кукурудзи, 2.07.1978, 1♀; там же, в заростях комишу біля каналу, 20.07.1978, 1♀; с. Сторожниця, на трав'янистій рослинності, 8.06.1979, 6♂ і 1♀; Ужгород, виноградник к-пу ім. Жданова, 25.05.1951, 1♂, 20.06.1951, 1♀, 30.05.1953, 1♂ і 3♀; Ужгород, Доманинці, лів. берег каналу, 1.06.1951, 1♀, 23.06.1952, 1♀, 28.06.1952, 1♀; ок. с. Невіцьке, лука, 19.06.1951, 2♀; Ужгород, ботсад, 15.05.1952, 1♂, 7.06.1956, 1♂ і 12♀; Ужгород, Доманинці, 19.05.1952, 1♂; с. Кайданово, лука, 7.06.1952, 4♀; Ужгород, лука біля р. Уж поблизу електростанції, 7.06.1952, 1♀; Ужгород, Доманинці, поле, 20.06.1952, 2♀; там же, лука, 24.06.1952, 1♀; с. Оноківці, берег каналу, травостій, 2.07.1952, 4♀; Ужгород, виноградник, 3.07.1952, 1♀; с. Шаланки, пасіка, 26.05.1953, 3♂ і 5♀; с. Оноківці, 14.06.1953, 1♀; Ужгород, 4.05.1954, 1♂; Ужгород, Доманинці, лука біля р. Уж, 25.05.1954, 1♂ і 2♀; Ужгород, Радванка, на луці вздовж полотна малої залізниці, 29.05.1954, 11♂ і 11♀; с. Оноківці, на луці (злаки), 17.06.1954, 1♂ і 1♀; с. Дубкове, 23.07.1954, 2♀; Ужгород, Радванка, на луці, 6.06.1956, 2♂ і 1♀; там же, на пшениці, 20.05.1958, 1♂; там же, на люцерні і коношині, 20.05.1958, 8♂; ок. с. Невіцьке, по дорозі на г. Анталовецька Поляна, на кущовій рослинності, 29.05.1959, 1♂; Ужгород, Доманинці, на сухій луці біля ріки, 24.06.1959, 1♂ і 10♀; с. Оноківці, на сухій луці (жовтець), 15.05.1960, 2♀; там же, поле соняшника, 4.06.1960, 2♀; там же, на луці (дикі злаки), 7.06.1960, 1♂ і 2♀; там же, дубовий ліс, косіння на галявині, 22.06.1960, 1♂; м. Ужгород, Радванка, 5.06.1960, 1♀; ст. Королево, 14.06.1960, 1♀; Ужгород, Доманинці, на диких злаках, 13.06.1960, 1♀, 23.06.1960, 1♀; с. Невіцьке, на луці (дикі злаки), 18.06.1960, 8♀; лука між с. Завидово та с. Залуж, 27.06.1960, 1♀; с. Горбок, на заболоченій луці, 2.07.1960, 1♀; Ужгород, Радванка, косіння в саду, 22.05.1961, 1♀; Ужгород, Горяни, на луці (сінокіє), 31.05.1961, 2♀, 25.05.1962, 12♂ і 5♀; Ужгород, Горяни, в саду на лисохвості, 28.05.1962, 16♂ і 9♀; там же, на пшениці, 18.06.1962, 5♂ і 4♀; ок. м. Ужгорода, Дравці, на луці, 31.05.1962, 8♂

і 10♀; м. Ужгород, Доманинці, 26.06.1963, 1♀; Ужгород, аеропорт, поле, на траві, 2.06.1965, 1♀; Ужгород, парк "Дружба", на трав'янистій рослинності, 2.06.1965, 1♀; Ужгород, Шахта, Лиса гора, на трав'янистій рослинності, 4.06.1966, 1♀; Ужгород, сад краєзнавчого музею, на трав'янистій рослинності, 9.06.1966, 3♀; Ужгород, парк "Дружба", на трав'янистій рослинності, 11.06.1966, 16♀, 14.06.1966, 2♀; ок. м. Виноградова, 8.07.1969, 1♀ (Токач); ок. м. Виноградова, ур. Гутманка, 8.07.1969, 1♀ (Дудла); Ужгород, Комсомольський парк, біля р. Уж, 14.05.1972, 1♀; с. Букове, на суніці, 28.05.1976, 1♀; Ужгород, Оноківці, в лісі на трав'янистій рослинності, 8.07.1976, 1♀; Ужгород, Комсомольський парк, на трав'янистій рослинності, 10.07.1976, 1♀; с. Келечин, 8.07.1969, 1♀ (Марусанич); с. Жорнава, на луці, 17.07.1980, 1♀; **інші:** ок. с. Підгерб, пшениця, овес, 17.05.1996, 3♂ (Мірутенко); с. Велика Бакта, 20.07.1996, 1♀ (Мателешко); ок. с. Рокосово, лів. берег р. Тиса, 19.05.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Тросник, острів на р. Тиса, 20.05.1997, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Четово, косіння по різноотрав'ю, 26.05.1997, 2♂ і 3♀ (Мірутенко); там же, яблуневий сад, 26.05.1997, 1♂ і 2♀ (Мірутенко); ок. с. Свобода, 5.06.1997, 2♂ і 9♀ (Мірутенко); ст. Есень, косіння по різноотрав'ю, 5.06.1997, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Дідово, заказник "Товар", 15.05.2002, 9♂ і 4♀ (Мірутенко); захід. ок. ур. Переш, лука, 10.06.2008, 1♂ і 7♀ (Мірутенко); там же, заплава лука, 10.06.2008 4♂ і 5♀ (Мірутенко); м. Ужгород, Доманинці, 1.06.1981, 1♀ (Мателешко); м. Ужгород, 15.05.1995, 1♂ (Мірутенко); ок. м. Хуст, лів. берег р. Тиса, 18.05.1997, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); м. Ужгород, новий ботсад, 18.06.1997, 9♀ (Мірутенко); заказник "Зачарована Долина", 28.06.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Анталовці, хр. Маковиця, 26.06.1998, 3♀ (Мірутенко); м. Ужгород, 3.06.1999, 1♂, 4.06.1999, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Невіцьке, 8.06.1999, 2♀ (Мірутенко).

Львів: ок. м. Старий Самбір, пасовище, 28.05.1997, 1♂ і 1♀, 8.06.1997, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. с. Тершів, 28.05.1997, 1♀, 11.06.1997, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Нижне Синевидне, 2.07.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. сел. Сколе, 2.07.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Верхне Висоцьке, на узліссі, 12.07.1998, 2♀ (Мірутенко); с. Стрільки, 23.06.1999, 2♀ (Мірутенко); ок. сел. Славське, 28.06.1999, 1♂ і 2♀ (Мірутенко).

Ів-Фран: ок. с. Ростки, лів. берег р. Черемош, косіння по різноотрав'ю, 9.07.1998, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Шевченкове, 11.07.1998, 1♀ (Мірутенко); ок. м. Долина, 19.06.2000, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. сел. Делятин, 20.06.2000, 2♀ (Мірутенко); ок. сел. Косів, 20.06.2000, 1♀ (Мірутенко); ок. сел. Ворохта, узлісся, 9.07.1998, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Мислівка, лів. берег р. Свича, 11.07.1998, 3♀ (Мірутенко); с. Пистинь, 1 екз., (Grolle) (ДПМ).

Чернів: "Bukovina, Chernowitz", 1♂ (КМП); ок. с. Черешенка, 9.07.1998, 2♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Долишній Шепіт, 11.07.1998, 1♀ (Мірутенко).

Мезофіл. Зустрічається на трав'янистій рослинності, особливо на злаках родів *Alopecurus*, *Dactylis*, *Poa* і бобових родів *Trifolium*, *Vicia* та *Lathyrus*. За нашими візуальними спостереженнями і даними аналізів вмісту стравоходів, дорослі жуки живляться пилком цих рослин.

В Закарпатський низовині зустрічається на луках, узліссях, лісосіках, галявинах лісів, в різноманітних агроценозах. В передгір'ї — на лучній рослинності, на узліссях, лісових галявинах, лісосіках і в агроценозах (тут це переважно сади) на трав'янистій рослинності. В межах нижнього гірського лісового поясу — на відкритих ділянках, що добре прогриваються — на лісових галявинах, узбіччях доріг, просіках, лісосіках, тощо. Імаго активні за сонячної погоди, в низинних районах переважно в першій половині дня, в умовах передгір'я і в нижньому гірському лісовому поясі — протягом всього дня.

Літ: травень—кінець липня; масовий в низинних районах — в кінці травня, в південно-західному перед-

гір'ї і нижньому гірському лісовому поясі — на початку червня, в північно-східному передгір'ї — червень-початок липня. Біологічні особливості попередніми дослідниками не вивчалися. Нами встановлено, що вид моновольтинний, зимує на личинковій стадії. Личинка розвивається в стеблах і листових пазухах трав'янистих рослин.

Звичайний вид в північно-східному передгір'ї і нижньому гірському лісовому поясі, нечислений — на низовині, а в умовах південно-західного передгір'я — рідкісний.

Поширення: Європа, Алжир, Кавказ, Передня і Середня Азія, Сибір (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Рід *Malachius Fabricius, 1775*

Фауна Палеарктики налічує 78 видів, з яких близько половини — 35 — поширені в Європі. В Україні зустрічається 4 види з цього роду.

Malachius scutellaris Erichson, 1840

Література: Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: матеріали ЗМ: с. Сторожниця, на пшениці, 27.05.1962, 1♀; Ужгород, виноградники к-пу ім. Жданова, 20.06.1951, 1♀, 29.04.1952, 1♀; ок. с. Невицьке, лука, 29.06.1951, 1♀; Ужгород, Доманинці, 19.05.1952, 1♀; с. Оноківці, лів. берег каналу, 27.06.1952, 1♀; Ужгород, біля електростанції, 4.05.1954, 1♂; Ужгород, Доманинці, лука біля р. Уж, 25.05.1954, 1♀; Ужгород, Доманинці, 11.05.1956, 1♀; г. Анталовецька Поляна, 13.06.1952, 2♀; с. Ставне, лука, 16.06.1952, 1♀; с. Луг, лука, 17.06.1952, 1♀; **інші:** с. Чорнотисово, 25.05.1954, 1♀, 5.06.1954, 2♀, 23.07.1954, 1♀ (Грицакович), КЕ; с. Сторожниця, друга тераса р. Уж, 1.05.1984, 2♀ (Мателешко); с. Раково, 9.06.1952, 1♀ (Сікура), КЕ; с. Малий Березний, 27.05.1953, 1♀, КЕ; ок. м. Хуст, лів. берег р. Тиса, 18.05.1997, 2♂ і 1♀ (Мірутенко); прав. берег р. Пиня, дорога між с. Голубине і с. Поляна, під пологом грабового лісу, 22.05.1957, 1♀, КЕ; с. Кваси, на кущах, 22.06.1968, 3♀, КЕ; с. Усть-Чорна, на вільсі, 4.07.1995, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Чорна Тиса, узлісся ялинового лісу, волога лука, 6.07.2000, 1♀ (Юнаков).

Мезофіл. Заселяє теплі стації горбкуватих місцевостей. Можна знайти на заплавах луках та по берегах річок на вайді, суріпиці і вербі (Burakowski et al., 1986). Ми відмічали на вільсі.

Літ триває з середини травня до першої декади липня. Літературні відомості щодо біологічних особливостей виду відсутні. За нашими даними, генерація однорічна, а зимівля проходить на стадії личинки.

Нами під час власних досліджень знайдено лише декілька особин, одна з яких — єдина знахідка в межах верхнього лісового поясу, але сюди вид заходить по долині р. Брустурянка, де мікрокліматичні умови більш сприятливі, ніж безпосередньо в умовах верхнього гірського лісового поясу. З досліджуваних територій відомий також за матеріалами із колекцій і фондів ЗМ і КЕ, що належать до різних висотних поясів Закарпатської області (низовина, передгір'я, нижній і верхній гірські лісові пояси). На схід від Карпат не поширений,

що свідчить про те, що вони є природною перешкодою для експансії цього виду в Східну Європу.

Поширення: Середня Європа (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Malachius bipustulatus (Linnaeus, 1758)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: матеріали КЕ: с. Юлівці, в саду, 26.05.1954, 1♀ (Грицакович); с. Невицьке, поляна в лісі, 26.05.1953, 10♀; м. Тячів, кладовище, 9.06.1955, 1♀ (Кононович); ок. с. Туриця, фруктовий сад (конюшина, кінський шавель, молочай), 26.05.1957, 2♀; ок. с. Косівська Поляна, 30.05.1956, 1♀; с. Ділове, ур. Ліщинка, лука, 25.05.1962, 1♂; **матеріали ЗМ:** ок. м. Чоп, прав. берег р. Латориця, 2.06.1956, 1♀; ок. с. Геєвці, біля р. Латориці, косиння на трав'янистій рослинності, 6.05.1982, 1♂ і 2♀; Ужгород, Радванський ліс 23.04.1953, 1♂; Ужгород, ботсад, 9.05.1953, 1♀, 14.05.1953, 1♀; с. Ворочеве 23.05.1953, 30 ♀; Ужгород, Радванка, на луці вздовж полотна малої залізниці, 29.05.1954, 1♀; ок. с. Гута, ліс, 22.05.1956, 2♀; спуск з г. Плішка, буковий ліс, косиння на кущах, 16.04.1957, 2♀; ок. с. Невицьке, галявина, 22.05.1958, 1♀; між с. Оноківці і с. Гута, на конюшині, 5.05.1959, 1♀; с. Гута, на лів. березі каналу, на лучній рослинності, 6.05.1959, 1♂ і 1♀; с. Оноківці, піонерський табір, на галявині біля струмка, 16.05.1959, 1♂ і 7♀; там же, дубово-буковий ліс, на м'яті, ? 05.1959, 11♀; с. Невицьке, на трав'янистій і кущовій рослинності вздовж берега р. Уж, 29.05.1959, 4♀; с. Раково, фруктовий сад (на жовтецю та зонтичних), 2.06.1961, 1♀; с. Люта, поле, 10.06.1951, 1♀; с. Луг, лука, 17.06.1952, 2♂ і 5♀; с. Жорнава, 25.05.1953, 1♀; ок. с. Лікіцари, лука (злаки, шавель), 9.06.1954, 6♀; с. Поляна, на трав'янистій рослинності, 21.05.1959, 1♀; с. Сіль, на трав'янистій рослинності, 25.06.1982, 1♀; ок. с. Кобилецька Поляна, 5.06.1953, 1♀; там же, захід. схил г. Гудзький, різнотрав'я, 7.06.1953, 1♀, 8.06.1953, 1♀; там же, півден. схил г. Причурок, 8.06.1953, 2♀; с. Синевир, на луці, 6.06.1959, 1♀; с. Тихий, на кущах чорної смородини, 20.05.1979, 1♀; **інші:** с. Велика Добронь, 28.05.1987, 1♂ і 11♀ (Крочко); ок. с. Тросник, острів на р. Тиса, 20.05.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Павшин, узлісся дубового лісу, 25.05.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, узлісся дубового лісу, косиння по різнотрав'ю та кущах, 29.05.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Гут, на трав'янистій рослинності вздовж дороги у дубовому лісі, 5.06.1997, 39♀ (Мірутенко); ок. с. Свобода, на різнотрав'ї (переважно дикі злаки), 5.06.1997, 11♀ (Мірутенко); на різнотрав'ї вздовж дороги у дубовому лісі та на узліссі між с. Бакош і с. Свобода, 5.06.1997, 6♀ (Мірутенко); ок. с. Береги, лісова просіка, різнотрав'я, 20.06.1997, 43♀ (Мірутенко); ур. Оток, на кущах та трав'янистій рослинності галявин і просік дубового лісу, 20.06.1997, 15♀ (Мірутенко); ок. с. Велика Добронь, дубовий ліс (на злаках і складноцвітних), 6.06.1998, 14♀ (Мірутенко); ок. с. Велика Бігань, узлісся дубового лісу (дикі злаки, складноцвіті), 7.06.1998, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, на диких злаках, 7.06.1998, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, 17.05.1999, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Гут, дубове рідколісся, 1.06.2000, 4♀ (Турис); ур. Переш, на *Cardamine sp.*, 27.04.2004, 1♂ (Мірутенко); м. Ужгород, 15.05.1995, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Кам'янецька Гута, 22.05.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Кам'яниця, 22.05.1996, 4♀ (Мірутенко); ок. сел. Великий Березний, 3.06.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Ворочеве, 25.06.1996, 1♀ (Мірутенко); півден. схил г. Чорна Гора, 160-480 м н. р. м., 19.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. м. Мукачево, півден. схил г. Ловачка, 4.06.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, галявини у дубово-грабовому лісі, 13.06.1997, 29♀, 14.06.1997, 35♀ (Мірутенко); косиння по різнотрав'ю на полянах у лісі між с. Шаланки і с. Великі Ком'яті, 17.06.1997, 9♀ (Мірутенко); ок. с. Шаланки, півден. схил г. Шаланський Гельмеш, 17.06.1997, 21♀ (Мірутенко); м. Ужгород, новий ботсад, 18.06.1997, 5♀ (Мірутенко); ок. с. Оноківці, галявини у дубовому лісі, 25.06.1997, 1♀ (Мірутенко); г. Чорна Гора, півден. схил, 28.05.1998, 7♀ (Мірутенко); ок. м. Ужгорода, овес, 30.06.1998, 4♀ (Мірутенко); ок. м. Ужгорода, стара лісосіка у дубово-

грабовому лісі, 7.05.1999, 1♂ і 15♀, 19.05.1999, 2♂ і 55♀ (Мірутенко); ок. м. Ужгород, узлісся та галявини у дубово-грабовому лісі, 25.05.1999, 9♀, 26.05.1999, 11♀ (Мірутенко); ок. с. Малий Березний, 6.06.1999, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Невицьке, 8.06.1999, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Мерешор, заплава лука, 17.06.1995, 1♀ (Вовк); ок. ст. Занька, лів. берег р. Віче, 25.05.1996, 4♀ (Мірутенко); ок. с. Розтоцька Пастіль, 3.06.1996, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Куштановиця, узлісся дубово-букового лісу, 24.05.2000, 2♀ (Турис); ок. с. Уголька, КБЗ, буковий праліс, на жовту пастку, 1.05.2004, 1♂ (Чумак); ок. с. Ділове, долина р. Білий, 9.07.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Кобилецька Поляна, 18.05.2000, 1♂ і 12♀ (Мірутенко).

Львів: “Трускавець, 10/6”, 2♀ (ДПМ); ок. м. Старий Самбір, пасовище, 28.05.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Стрільки, на узліссі, 8.06.1997, 1♂ і 5♀, 11.06.1997, 3♀ (Мірутенко); ок. сел. Сколе, 2.07.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. сел. Сколе, 12.07.1998, 3♀ (Мірутенко); сел. Славське, 28.06.1999, 2♀ (Мірутенко).

Ів-Фран: ок. с. Ростки, лів. берег р. Черемош, косиння по різнотрав'ю, 9.07.1998, 1♀ (Мірутенко); ок. сел. Делятин, 20.06.2000, 2♀ (Мірутенко); ок. сел. Косів, 20.06.2000, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Мислівка, лів. берег р. Свича, 12.07.1998, 1♂ і 2♀ (Мірутенко); ок. с. Мислівка, узлісся, 12.07.1998, 1♀ (Мірутенко); “Туцький Карпати” ок. с. Микуличин, Ділок, 22.06.1936, 1♀ (Лазорко) (ІЗШК); с. Пасичне, 23.05.1961, 1♀, КЕ.

Чернів: “Bukowina, Chernowitz”, 1♂, КМП; ок. сел. Вижиця, 21.06.2000, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Лопушна, 11.07.1998, 2♀ (Мірутенко).

Мезофіл. Заселяє теплі, помірно сухі стації, де у великій кількості зустрічається на квітучій трав'янистій рослинності (переважно на *Avena sativa*, *Dactylis glomerata*, *Alopecurus pratensis*, видах роду *Poa*) і кущах *Rubus*. В Закарпатській низовині зустрічається на суходільних луках, узліссях, лісосіках та галявинах лісів, в різноманітних агроценозах. В передгір'ї — також на лучній рослинності пасовищ, сінокосів, на узліссях, лісових галявинах, просіках і в агроценозах на трав'янистій рослинності під плодовими деревами. В межах нижнього гірського лісового поясу зустрічається на відкритих ділянках, що добре прогріваються — на лісових галявинах, узбіччях доріг, просіках, лісосіках тощо. Імаго активні в низинних районах переважно в першій половині дня, в умовах передгір'я і в нижньому гірському лісовому поясі — протягом всього дня.

Оригінальні спостереження і дослідження вмісту стравоходів свідчать про палінофагію виду. Якщо вищезгадані рослини ще не цвітуть під час виходу імаго, то комахи живляться пилом видів *Carex*.

Літ: кінець квітня-середина липня; масовий — кінець травня (Закарпатська низовина) — червень (інші вертикально-ландшафтні пояси). Одні з перших найбільш повних відомостей щодо біології цього виду знаходимо у Ц. Урбана (Urban, 1914). Самка відкладає яйця у червні. Через 14 днів з'являються перші личинки, через 18 днів — личинка, яка може розтягнутися в часі в залежності від погодних умов. Личинка третього віку — мінімум через 5 місяців. Личинка живе в гнилій деревині, під корою дерев, в стеблах різних видів *Rubus*, *Artemisia*, *Echium*, де поїдає дрібних комах. Ц. Урбан знаходив личинок цього виду також під корою вишні, де вони зустрічалися разом з личинками *Eccoptogaster multistriatus* (Urban, 1914). Я. Рубал (Roubal, 1936) також відмічає, що личинки цього виду часто співіснують з личинками таких комах, як *Anthaxia*

quadripunctata, *Magdalis violacea*, *Caenoptera minor*, *Thanasimus*, *Rhagium*, *Ips*, а також можуть зустрічатися в гніздах перетинчастокрилих. Нами встановлено однорічність генерації виду і зимівлю на стадії личинки. Лялькування відбувається в квітні-травні, стадія лялечки триває біля двох тижнів. Імаго з'являються в травні і літають до кінця липня.

В Українських Карпатах — звичайний вид в Закарпатській низовині, південно-західному передгір'ї і нижньому гірському лісовому поясі. В північно-східному передгір'ї — нечислений.

Поширення: Європа, Палеарктична Азія (Reugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden, 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Malachius aeneus (Linnaeus, 1758).

Література: Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття); Фасулати, 1953 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат: матеріали КЕ: Чорногісова, на злаках, 25.05.1954, 1♂ (Грицакович); м. Тячів, 7.06.1955, 1♂, 9.06.1955, 2♂ і 9♀ (Кононович); м. Мукачеве, Висока Гора, в саду, 10.06.1955, 1♂; с. Раково, травостій в саду (злакові, зонтичні, дзвінець малий, жовтець), 19.06.1955, 2♂ і 1♀; ок. с. Ольховці, на траві, 25.05.1957, 2♂ і 5♀; ок. с. Неліпине, 23.05.1957, 4♂; с. Солочин, дикі злаки, 22.05.1957, 1♂; ок. с. Туриця, фруктовий сад (коношина, кінський шавель, молочай), 26.05.1957, 1♂ і 4♀; матеріали ЗМ: с. Струмківка, 25.05.1952, 1♂ і 17♀; с. Минай, 23.05.1956, 1♀; с. Дідово, на пшениці, 25.04.1961, 1♂; с. Сторожниця, на траві, 8.06.1979, 1♀; Ужгород, виноградник, 25.05.1951, 2♀; Ужгород, Доманинці, лів. берег каналу, 1.06.1951, 1♂; Ужгород, ботсад, 28.06.1951, 1♀, 27.04.1952, 1♂, 26.05.1952, 1♂ і 1♀, 4.04.1953, 1♂ і 4♀, 13.05.1953, 1♂, 10.05.1954, 1♀; там же, на *Chaerophyllum aureum*, 28.05.1954, 1♂; Ужгород, лука біля Радванського лісу, 9.05.1952, 1♂; Ужгород, сад біля замку, 5.05.1953, 1♀; ок. с. Велика Копаня, лука біля дороги, 23.05.1953, 1♀; сел. Тячево, на озимій пшениці, 10.06.1953, 1♂ і 2♀; там же, лука (різнотрав'я), 10.06.1953, 1♂ і 1♀; с. Мирча, 26.05.1953, 1♂ і 5♀; ок. м. Ужгорода, поле жита, 19.05.1954, 1♀; Ужгород, Радванка, біля полотна малої залізниці, 19.05.1954, 1♂ і 2♀; Ужгород, Доманинці, лука біля р. Уж, 25.05.1954, 7♀; Ужгород, Доманинці на луці (різнотрав'я, кульбаба), 14.05.1957, 1♂ і 3♀; Ужгород, Радванка, на лоцерні та коношині, 20.05.1958, 1♀; там же, вздовж насипу малої залізниці, на різнотрав'ї, 20.05.1958, 1♂ і 1♀; г. Чорна Гора, на кущах, 29.04.1959, 1♀; с. Оноківці, піонерський табір, на галявині біля струмка, 16.05.1959, 1♂; с. Оноківці, на дамбі каналу, 7.05.1960, 1♀; с. Люта, поле, 10.06.1951, 4♀; між с. Репинне і с. Синевир, 28.06.1951, 7♀; с. Ставне, 1.06.1952, 4♂ і 1♀, 22.05.1953, 2♂ і 1♀; с. Жорнава, 25.05.1953, 2♂ і 2♀; с. Кострино, 8.06.1953, 1♀; с. Репинне, лука біля річки, 2.07.1953, 2♀; с. Кушниця, буковий ліс, 7.06.1954, 1♀; с. Кваси, на луці, 10.06.1956, 7♂ і 6♀; с. Синевир, на озимій пшениці, 5.06.1959, 3♂ і 3♀; там же, на луці біля річки, 5.06.1959, 1♀, 6.06.1959, 7♀; с. Колочава, на луці біля Кальницького озера, 9.06.1959, 1♀; с. Сойми, на вологій луці, 13.06.1959, 1♀; сел. Міжгір'я, на луці, 13.06.1959, 2♀; с. Кваси, на луці, 21.07.1960, 1♀; с. Ділове, ручний збір, 31.05.1961, 1♀; с. Костилівка, суха лука на березі р. Тиса, 3.06.1961, 1♀; ок. с. Домашино, 29.05.1964, 1♀; с. Тихий, на кущах чорної смородини, 20.05.1979, 1♀; ок. с. Кобилецька Поляна, 7.06.1953, 1♂; там же, захід. схил г. Примурок, 8.06.1953, 1♀; с. Богдан, 9.06.1956, 1♂; сел. Ясіня, 11.06.1956, 2♀; там же, на луці (кульбаба, коношина), 11.06.1956, 2♂ і 5♀; там же, на луці, під горою (кульбаба, ромашка), 11.06.1956, 6♂ і 9♀; інші: ок. с. Тросник, 20.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Онок, 30.05.1999, 1♀ (Мірутенко); сел. Великий Березний, 2.06.1999, 2♀ (Мірутенко); с. Мерешор, заплава лука, 17.06.1995, 1♂ (Юнаков); ок. с. Кобилецька Поляна, 18.05.2000, 4♀ (Мірутенко).

Львів: “Трускавець, 10/6”, 5♀ (ДПМ); ок. м. Стрий, лів. берег р. Стрий, 12.07.1998, 2♂ (Мірутенко).

Чернів: “Bukowina, Czernowitz” 2♂ і 2♀ (КМП).

Ксерофільний вид, який можна знайти на різноманітній лучній рослинності, в основному на грестиці збірній і лисохвості лучному (Schicha, 1967). За нашими даними може зустрічатися і живитися також на зонтичних та складноцвітих.

Літ: друга половина травня-середина червня. Личинка проходить розвиток у трухлявій деревині, під корою, що відстає від стовбура, в дуллах, в сухих стручках бобових. За повідомленням Я. Рубала (Roubal, 1936), може паразитувати на деяких перетинчастокрилах.

Знайдені нами декілька особин і одна знахідка Юнакова — єдині за останні декілька десятиріч. Це свідчить про те, що чисельність виду в Українських Карпатах в другій половині ХХ століття значно зменшилася в порівнянні з такою на початку і в середині століття, і вид із звичайного в ентомофауні Українських Карпат став дуже рідкісним. Отже на сьогодні, в межах регіону вид є малочисленим в нижньому гірському лісовому поясі і дуже рідкісним в Закарпатській низовині і передгір'ях.

Поширення: Європа, Кавказ, Передня Азія, Сибір, завезений у Північну Америку (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Malachius rubidus Erichson, 1840

Матеріал: Закарпат: ок. с. Тросник, 20.05.1997, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Стеблівка, долина р. Тиси, 18.05.1997, 6♀ (Мірутенко); ок. с. Велятин, долина р. Тиси, 19.05.1997, 2♀ (Мірутенко); г. Чорна Гора, 19.05.1997, 1♀ (Мірутенко); с. Солотвино, долина р. Тиси, біля солоних озер, 13.06.1997, 1♀ (Мірутенко).

Львів: “Трускавець, 10/6”, 4екз. (Grolle) (ДПМ).

Ксерофільний, тепло- і світлолюбний вид. Заселяє добре прогріті ділянки місцевості по берегах річок, ставків, озер. Тут він зустрічається на піску і камінні. На околицях лісу його можна знайти на колоссах диких злаків та на кущах *Rubus*.

Літ триває з середини травня до середини червня. Згідно наших спостережень, вид моновольтинний і зимує на личинковій стадії. Лялечка може проходити розвиток в гніздах суспільних бджіл (Roubal, 1936).

Хоч у колекції Гролле (ДПМ) присутні 4 екземпляри, які було знайдено в північно-східних передгір'ях, на сьогодні вид поодинокі зустрічається в Закарпатській низовині і південно-західному передгір'ї, де є дуже рідкісним. Вид уперше наведено для фауни Українських Карпат.

Поширення: Південна і Середня Європа, Мала Азія (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Рід *Clanoptilus* Motschulsky, 1853

У складі роду налічується 106 видів, які мають палеарктичне поширення. З них в Європі зустрічається 41, а в Україні — 9 видів.

Clanoptilus marginellus Olivier, 1790

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Aomnicki, 1882 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1926, 1936 (Закарпаття); Horvátovich, 1969 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат: матеріали **КЕ:** с. Чорнотисово, біля залізниці, 3.06.1954, 5.06.1954, 2♂ (Грицакович); с. Чорнотисово, різнотрав'я, 29.07.1954, 2♀ (Грицакович); ок. м. Виногорова, поле вівса, 10.07.1954, 1♂ і 5♀; м. Виноградів, 25.06.1957, 1♂ і 1♀ (Леготай); с. Мужієво, овес, 28.06.1957, 3♀ (Ліпкина); с. Чорнотисово, дамба біля р. Тиса, лядвенець, злаки, 31.05.1958, 4♂; там же, на пшениці, 2.06.1958, 1♂ і 3♀; г. Висока гора, Берегівський р-н, 26.06.1959, 1♂; с. Сторожниця, на пшениці, 15.05.1966, 1♂; м. Виноградів, 28.07.1986, 1♂; ок. м. Ужгорода, на трав'янистій рослинності, 18.07.1953, 1♀ (Кулагіна); г. Чорна Гора, підніжжя півден. схилу, бобові, складноцвіті, злаки, 9.05.1954, 1♀; Мукачівський р-н, на вербі, 28.07.1954, 1♀; с. Оноківці, 30.07.1954, 1♀ (Бровдій); с. Брід, кукурудза (70-80 см), 26.07.1955, 1♂; м. Іршава, тмин, 27.07.1955, 1♀; там же, лука, *Festuca trifolia*, 31.07.1955, 4♀ (Бровдій); с. Дубрівка, овес, 28.07.1955, 8♀; сел. Тячів, 24.06.1957, 1♀; ок. с. Кайданово, 27.06.1957, 1♀; сел. Королево, г. Саргедь, поляна у сосновому лісі, (підлісок дуба, райграс, нечуй-вітер, мітлиця), 28.06.1957, 1♀ (Леготай); с. Стеблівка, на картоплі, 26.06.1959, 1♂; там же, 6.06.1960, 1♂; с. Малий Березний, овес, 3.06.1962, 1♀ (Андрусак); с. Дубриничи, 26.07.1965, 1♀ (Переверзева); с. Усть-Чорна, 9.07.1983, 1♀ (Шишова); матеріали **ЗМ:** с. Цеглівка, 13.06.1952, 2♂; с. Тросник, 26.06.1954, 1♂; там же, конюшина 26.06.1954, 1♂ і 1♀; там же, лука на місці болота, що висохло (злаки, осока, конюшина), 26.06.1954, 3♂ і 8♀; с. Дротинці, пшениця, 25.06.1954, 2♀; с. Добросілля, біля р. Боржава, на вівсі, 22.06.1957, 1♂; с. Гать, на пшениці, 27.05.1958, 1♀; с. Зняцево, на пшениці, 10.06.1958, 2♂ і 2♀; с. Руське, на пшениці, 12.06.1958, 1♂; с. Ракошино, на вівсі, 10.07.1958, 1♀; с. Велика Добронь, на пшениці, 13.07.1958, 2♀; с. Паладь Комарівці, на луці, 22.06.1959, 2♂; с. Нове Село, берег р. Тиса, на трав'янистій рослинності біля городу, 6.07.1959, 1♀, 7.07.1959, 1♀; с. Теково, в саду, 12.06.1960, 1♀; там же, на толоці (дикі злаки), 12.06.1960, 1♂; с. Заболоття, колгоспний сад і виноградник, на траві між деревами і кущами, 13.06.1960, 1♂; там же, суха лука (горошок запашний і пирій), 13.06.1960, 1♂; там же, на озимій пшениці, 13.06.1960, 2♀; між с. Заболоття і с. Паладь, на природній трав'янистій рослинності, 13.06.1960, 1♂; с. Дяково, на диких злаках, 17.06.1960, 1♀; там же, на пшениці, 17.06.1960, 3♀; с. Береги, на луці поблизу дубового лісу, 28.06.1960, 2♂; Чорний Мочар, Ньярош Горонда, болото (на трав'янистій рослинності), 29.06.1960, 4♀; с. Береги, на пшениці, 30.06.1960, 1♂; Чорний Мочар, косіння на луці вздовж каналу, 1.07.1960, 1♂ і 1♀; там же, Тошнот, косіння по схилу зрошувального каналу, 1.07.1960, 1♀; с. Зміївка, на пшениці, 1.07.1960, 1♂ і 5♀; с. Цеглівка, 12.08.1960, 1♂; Чорний Мочар, Ньярош Горонда, косіння вздовж каналу, ? 06.1960, 1♀; с. Шоломоново, на пшениці, 12.06.1964, 1♂; ок. м. Чопа, берег р. Латориці, на водній рослинності, 12.06.1964, 1♂; ок. с. Велика Добронь, на вівсі, 13.06.1964, 1♂; с. Дротинці, 30.06.1969, 2♀, 1.07.1969, 1♀ (Чизмар); там же, 1.07.1969, 1♀ (Русин); ок. м. Виногорова, ур. Дубки, 6.07.1969, 1♀ (Чизмар); с. Онок, на луці, 7.07.1970, 1♀; Ужгород, Шахта, ручний збір на вільсі, 20.06.1976, 1♂; Ужгород, Оноківці, в лісі на трав'янистій рослинності, 8.07.1976, 1♂; с. Велика Бакта, на трав'янистій рослинності біля кукурудзи, 2.07.1978, 8♀; с. Велика Бакта, на трав'янистій рослинності, 20.07.1978, 7♀; там же, в заростях комишу біля каналу, 20.07.1978, 2♀; Ужгород, виноградники, 7.06.1951, 1♀, 20.06.1951, 3♀, 3.07.1952, 2♀, 18.07.1952, 2♀; Ужгород, ботсад, 15.06.1951, 1♀, 19.06.1951, 1♀, 28.06.1951, 1♂; Ужгород, сад біля замку, 16.06.1951, 1♀; Ужгород, Доманинці, лука біля каналу, 23.06.1952, 4♂ і 5♀; там же, берег каналу, 28.06.1952, 2♂ і 2♀; с. Оноківці, лів. берег каналу, травостій, 27.06.1952, 1♂, 2.07.1952, 2♂ і 1♀;

Ужгород, Радванка, берег р. Уж, 5.07.1952, 1♀; сел. Тячево, на озимій пшениці, 10.06.1953, 1♂; там же, різнотравна лука, 10.06.1953, 4♂ і 1♀; с. Дубриничи, 12.06.1953, 1♂, 16.07.1953, 1♀; с. Оноківці, 14.06.1953, 1♂; там же, лука, на злаках, 17.06.1954, 1♂; г. Чорна Гора, захід. схил, сад (злаки, ромашка), 23.06.1954, 1♀; прав. берег р. Тиса між с. Буштино і с. Вишково, на вербі, 4.07.1954, 1♀; ок. с. Вишково, лів. берег р. Тиса, на луці, 4.07.1954, 2♂ 13♀; с. Буштино, на ячмені, 4.07.1954, 3♀; ок. с. Руське Поле, на мокрій луці (злаки), 5.07.1954, 1♀; с. Дубкове, 23.07.1954, 24♀; сел. Великий Березний, 23.07.1954, 1♀; Ужгород, ботсад, 7.06.1956, 1♂, 16.07.1956, 1♀, 2.08.1956, 1♀; ок. с. Зарічево, 19.06.1956, 1♂; ок. м. Хуст, на вівсі біля р. Тиса, 27.06.1957, 1♀; с. Дубрівка, на пшениці, 10.06.1958, 1♀; сел. Сваліява, на луці, 21.07.1958, 2♀; там же, на вівсі, 21.07.1958, 2♀; Ужгород, Доманинці, на сухій луці біля ріки, 24.06.1959, 1♂; с. Тур'я Пасіка, на вівсі (багато попелиць), 9.07.1959, 1♀; ок. с. Мала Копаня, на березі р. Тиса, мокрий пісок, 9.07.1959, 1♀; сел. Великий Березний, на коношині і вівсі, 11.07.1959, 3♀, 12.07.1959, 2♀; на луці між с. Велика Копаня і с. Мала Копаня, пойма р. Тиса (коношина, лядвенець), 8.08.1959, 1♂; с. Широке, на луці (ромашки, звіробій), 11.06.1960, 1♂; там же, на сухій луці біля дороги (нечуйвітер («ястребинка») волохатий), 11.06.1960, 1♀; Ужгород, Доманинці, на диких злаках, 13.06.1960, 4♂; ст. Королево, на вівсі, 14.06.1960, 1♂; с. Невизьке, на луці (дикі злаки), 18.06.1960, 2♂ і 1♀; Ужгород, Доманинці, на диких злаках, 23.06.1960, 1♂ і 3♀; с. Залуж, на дамбі водосховища, 25.06.1960, 1♀, 27.06.1960, 1♀; там же, на луці, 26.06.1960, 1♀; с. Завидово, на придорожній трав'янистій рослинності, 26.06.1960, 3♀; там же, на пшениці, 27.06.1960, 5♂; лука між с. Завидово та с. Залуж, 27.06.1960, 1♂; ок. м. Ужгорода, Горяни, на ячмені, 20.06.1962, 1♂; с. Ізми, косіння по різнотрав'ю, 7.09.1963, 1♀; Ужгород, Шахта, Лиса гора, на трав'янистій рослинності, 4.06.1966, 1♂; Ужгород, «Парк дружби», на траві, 11.06.1966, 1♂; півден.-схід. частина Чорної Гори, 8.07.1969, 1♂ (Токач); с. Мала Копаня, 8.07.1969, 1♀; ок. м. Виноградова, ур. Гутманка, 8.07.1969, 1♀ (Дудла); там же, г. Чорна Гора, ур. Теплиця, 9.07.1969, 1♂ і 1♀ (Токач); там же, біля водойми, 12.07.1970, 1♂; с. Мала Копаня, 10.07.1969, 1♀ (Марусанич); с. Оноківці, біля р. Уж, 12.05.1970, 1♀; Ужгород, Комсомольський парк, на трав'янистій рослинності, 12.05.1970, 3♀, 15.07.1972, 1♀, 10.07.1976, 1♂; г. Чорна Гора, на трав'янистій рослинності, 1.07.1970, 1♀; ок. м. Ужгорода, ур. Дубки, на трав'янистій рослинності, 5.07.1970, 1♀, 2.06.1972, 1♂, 14.07.1978, 1♀; Ужгород, Горяни, біля лісу, 7.08.1972, 1♂; Ужгород, Боздош, на кушах чорної смородини, 10.06.1975, 1♀; с. Оноківці, на трав'янистій рослинності, 23.06.1980, 1♀; Ужгород, на території електростанції, 5.07.1980, 1♂; Ужгород, під лісом на трав'янистій рослинності, 7.07.1980, 4♀; с. Ворочево, на трав'янистій рослинності, 8.07.1980, 1♂; Ужгород, Радванська гора, на трав'янистій рослинності в саду, 29.06.1982, 1♀; с. Забрідь, Великоберезнянський р-н, на трав'янистій рослинності в саду, 1.07.1982, 4♂; с. Сіль, долина р. Уж, 15.06.1953, 1♂; с. Репинне, лука біля р. Репинка, 2.07.1953, 2♂ і 6♀; г. Синаторія, 730 м н. р. м., на папороті, ?1956, 1♀; с. Букове, на коношині, 9.07.1959, 1♂ і 2♀; с. Келечин, полонина, 8.07.1969, 1♀ (Куриця); с. Букове, на суніці, 28.05.1976, 1♂ і 1♀; с. Сіль, на луці, 16.07.1980, 1♀; с. Богдан, 9.06.1956, 1♀; ок. сел. Воловець, галявина у хвойному лісі, 23.07.1959, 1♂; с. Верховина Бистра, на житі, 16.07.1965, 1♀ (Олень); там же, на луці, 17.07.1965, 2♀ (Олень); там же, косіння на галявині, 19.07.1965, 1♂ і 1♀ (Олень); ок. с. Ужок, перевал, на луці, 1.07.1967, 1♀; інші: г. Чорна Гора, 5.07.1995, 1♂ і 3♀ (Вовк); ок. с. Анталовці, хр. Маковиця, 26.06.1998, 2♀ (Мірутенко); м. Ужгород, Комсомольський парк, 22.07.2002, 1♀ (Мірутенко); с. Мерешор, лука, на траві, 19.06.1995, 1♂ (Юнаков); ок. с. Мерешор, лів. берег р. Теремля, 28.07.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Кобилецька Поляна, 13.06.1998, 2♂ (Мірутенко); хр. Свидовець, схил г. Стіг, 1550 м н. р. м., 10.07.2000, 1♂ (Турис).

Ів-Фран.: ок. м. Долина, 19.06.2000, 2♀ (Мірутенко); ок. м. Болехів, 19.06.2000, 1♂ (Мірутенко); “с. Пистинь, 7/7”, 2 екз. (Grolle) (ДПМ).

Чернів.: “Bukowina, Czernowitz”, 2♂ і 2♀ (КМП).

Мезофіл. Вид заселяє відкриті стації, добре освітлені лісові галявини, де зустрічається на різноманітній квітучій трав'янистій рослинності. В Закарпатській низовині його можна знайти на суходільних луках та в аг-

роценозах. В умовах південно-західного передгір'я до цих біотопів додаються узлісся, лісові галявини, лісо-сіки. В нижньому гірському лісовому поясі — також на відкритих, добре освітлених ділянках (гірські луки, галявини, узлісся, просіки, узбіччя доріг). Імаго активні в теплу, сонячну погоду практично протягом всього дня.

Наші дослідження вмісту стравоходів вказують на те, що дорослі жуки живляться пишком, переважно злакових рослин.

Літ: від середини червня до кінця липня. В умовах Закарпатської низовини найчастіше — в червні. В південно-західному передгір'ї і нижньому гірському лісовому поясі — кінець червня-липень. Літературні дані щодо біології виду — фрагментарні. Я. Рoubал (Roubal, 1936) вказує на те, що личинки мешкають в деревині, соломі, гніздах перетинчастокрилик. Нами встановлено також, що личинки живляться дрібними комахами, переважно личинками трипсів. Моновольтинний вид, зимівля — на личинковій стадії.

На початок ХХІ століття чисельність виду в регіоні значно скоротилася. Знахідки із Закарпатської низовини нами не підтверджені. В південно-західному передгір'ї вид із звичайного став дуже рідкісним. Натомість він проникнув у нижній гірський лісовий пояс, де є все ж таки рідкісним. Раніше в цьому поясі він не був відмічений взагалі. Для північно-східного передгір'я є також рідкісним. Я. Рoubал наводить його для г. Говерли (Roubal, 1926), але нами, не дивлячись на спеціальні пошуки, в субальпійському поясі цей вид не знайдено.

Поширення: Європа, Передня Азія, Північна Африка, Кавказ (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Clanoptilus spinipennis Germar, 1824

Матеріал: Закарпат.: ок. с. Свобода, 5.06.1997, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, долина р. Тиса, 14.06.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Кобилецька Поляна, 13.06.1998, 1♀ (Мірутенко).

Мезофільний вид. Зустрічається в теплих стаціях, на квітучій трав'янистій рослинності.

Літ в умовах Українських Карпат обмежений першою-другою декадами червня. Біологічні особливості виду не досліджено внаслідок надзвичайної рідкості.

Дуже рідкісний, поодинокий для ентомофауни Українських Карпат вид. Зустрічається в Закарпатській низовині і по долинах річок заходить в нижній гірський лісовий пояс. В Прикарпатті не відмічений. Вперше наведений для фауни України.

Поширення: Південна, Середня і Східна Європа, Кавказ, Передня Азія (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Clanoptilus falcifer Abeille de Perrin, 1882

Матеріал: Закарпат.: матеріали КЕ: м. Виноградів, 4.07.1953, 4♀; с. Холмовець, 1956, 1♂; г. Чорна Гора, 26.06.1957, 1♀; ок. м. Ви-

ноградова, г. Бабій Камінь, 24.06.1960, 2♀; **інші:** ок. с. Юлівці, 29.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, 29.05.1997, 2♂ і 1♀ (Мірутенко); там же, півден. схил Клиновецької гори, узлісся, косіння на різноотрав'ї і кущовій рослинності, 29.05.1997, 2♀ (Мірутенко); г. Чорна Гора, галявина, 24.06.1954, 3♂, 3М; г. Чорна Гора, півден. схил, 17.05.1999, 1♂, 30.05.1999, 1♀ (Мірутенко).

Ксерофіл. Тепло- і світлолюбний вид, заселяє ксеротермічні ділянки на схилах з південною і південно-західною експозицією, де ми його знаходили на трав'янистій рослинності.

Літ в умовах досліджуваного регіону спостерігався в кінці травня-на початку червня. Біологія виду не досліджена внаслідок спорадичності поширення і рідкості.

Зустрічається в Українських Карпатах локально. До цього часу місця знахідок обмежені південною частиною Виноградівського району Закарпатської області (низовина і південна частина передгір'я, що безпосередньо межує з низовиною), де загалом вид є дуже рідкісним. На нашу думку, поширення в Україні із заходу на схід обмежено саме Карпатами. Вперше наведений для фауни України.

Поширення: Середня Європа, Передня Азія, Кавказ (Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Clanoptilus affinis Ménétries, 1832

Матеріал: Закарпат.: ок. с. Свобода, 5.06.1997, 1♂ і 1♀ (Мірутенко).

Ксерофільний вид. Як і попередній, може бути знайдений на відкритих ділянках з лучною трав'янистою рослинністю, що добре прогриваються і освітлюються.

Літ: Ш. Горватовіч (Horvátovich, 1969) вказує для Угорщини — травень-липень, тоді як наші знахідки зроблено на початку червня. Біологічні особливості виду не досліджено.

Дуже рідкісний вид. Поширення в регіоні дуже локальне, обмежене південною (низинною) частиною Закарпатської області. Вперше наведений для фауни України.

Поширення: Європа (крім півночі), Кавказ, Північна Африка, Передня і Середня Азія, Сибір (Reugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Clanoptilus elegans Olivier, 1790

Матеріал: Закарпат. матеріали КЕ: с. Чорнотисово, біля залізниці, 25.05.1954, 22♂, 3.06.1954, 1♂, 5.06.1954, 3♂ і 1♀ (Грицакович); там же, на озимій пшениці, 30.05.1954, 2♂ (Грицакович); там же, на житі, 28.05.1954, 4♂ (Грицакович); ок. с. Мужієво, біля дороги, 28.06.1957, 3♀ (Липкіна); с. Стеблівка, пшениця, жито, 31.05.1959, 1♂; підніжжя г. Чорна Гора, на диких злаках, 22.06.1960, 1♀ (Балог); **матеріали ЗМ:** м. Берегово, 4.06.1952, 1♀, 17.06.1952, 5♀; с. Цеглівка, 13.06.1952, 3♀; ок. м. Виноградово, овес, 22.06.1954, 1♂; с. Дротинці, жито, 25.06.1954, 1♀; ок. м. Чоп, прав. берег р. Латориця, 2.06.1956, 1♀; с. Буча, поле пшениці, 20.06.1957, 1♀; с. Добросілля, біля р. Боржава, на осоці, 22.06.1957, 1♀; с. Гать, на пшениці, 27.05.1958, 1♂, 29.05.1958, 1♂; Чорний Мочар, на пасовищі (тимофіївка, жовтець), 28.05.1958, 1♀; ок. с. Чорнотисово, Холмовецька гора, сади та виноградники (злаки, ромашки), 30.05.1958, 1♀; с. Знячево,

на пшениці, 10.06.1958, 1♀; с. Паладь Комарівці, на луці, 22.06.1959, 2♀; с. Нове Село (берег р. Тиса), на траві біля городу, 6.07.1959, 1♀; с. Заболоття, колгоспний сад і виноградник, на трав'янистій рослинності між деревами і кущами, 13.06.1960, 1♂; там же, косіння між полем пшениці і суніці, 13.06.1960, 3♀; с. Паладь, на кукурудзі, 13.06.1960, 1♀; с. Дяково, на пшениці, 17.06.1960, 1♀; с. Береги, на галявині в дубовому лісі, 28.06.1960, 1♀; там же, на луці поблизу дубового лісу, 28.06.1960, 1♀; Чорний Мочар, Ньярош Горонда, болото, 29.06.1960, 1♀; с. Береги, на пшениці, 30.06.1960, 1♀; Чорний Мочар, Кідьш-Чикош Горонда, ручний збір, 1.07.1960, 1♀; Чорний Мочар, косіння по дамбі середнього каналу біля Чикош-Горонди (чина, вика, берізка польова), 1.06.1963, 1♂ і 1♀; с. Шоломоново, на пшениці, 12.06.1964, 1♂; ок. с. Геєвці, біля р. Латориці, косіння на траві, 6.05.1982, 1♂; Ужгород, Доманинці, лів. берег каналу, 1.06.1951, 1♀; там же, поле, 20.06.1952, 2♀; там же, біля каналу, 23.06.1952, 2♂; Ужгород, ботсад, 5.07.1952, 1♀; с. Шаланки, пасіка, 26.05.1953, 1♂ і 6♀; Ужгород, Радванка, к-п ім. Жданова, поле пшениці, 19.05.1954, 1♂; Ужгород, Радванка, біля полотна малої залізниці, 19.05.1954, 1♂; с. Оноківці, лука, на злаках, 17.06.1954, 1♀; Ужгород, Радванка, на люцерні та конюшині, 20.05.1958, 4♂; с. Іванівці, на пшениці, 12.06.1958, 1♀; с. Оноківці, піонерський табір, на галявині біля струмка, 16.05.1959, 1♂; Ужгород, Доманинці, на сухій луці біля ріки, 24.06.1959, 1♀; сел. Великий Березний, ? 07.1959, 1♀; Ужгород, Горяни, на диких злаках вздовж дороги, 8.06.1960, 1♀; г. Чорна Гора, на пшениці, 25.05.1962, 1♀; там же, на луці, 25.05.1962, 3♂; там же, на лисохвості, 28.05.1962, 1♂ і 3♀; с. Завидово, на пшениці, 27.06.1960, 4♀; Ужгород, Радванка, косіння в саду, 22.05.1961, 1♀; Ужгород, сад "Дружба", на траві, 2.06.1965, 1♂; Ужгород, Шахта, Лиса гора, на траві, 4.06.1966, 1♀; Ужгород, сад краєзнавчого музею, на траві, 9.06.1966, 1♂ і 1♀; ок. с. Невицьке, на траві, 10.07.1972, 1♀; Ужгород, Боздош, на кущах чорної смородини, 10.06.1975, 1♀; Ужгород, Шахта, ручний збір на смородині, 20.06.1976, 1♀; Ужгород, Горяни, на кущах чорної смородини та траві між ними, 18.05.1978, 1♂; с. Оноківці, на траві біля кущів, 12.06.1980, 1♀; с. Жорнава, на луці, 17.07.1980, 1♀; **інші:** ок. с. Підгорт, 17.05.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Тросник, острів на р. Тиса, 20.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Четово, різноотрав'я, 26.05.1997, 9♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. с. Добросілля, різноотрав'я, 26.05.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Юлівці, заказник "Юлівська Гора", дубово-буково-грабовий ліс, підлісок, галявини, 29.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, узлісся, 29.05.1997, 1♂ (Мірутенко); там же, на злаках, 7.06.1998, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Свобода, різноотрав'я, 5.06.1997, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ст. Есень, злаки, складноцвітті, 5.06.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Дідово, заказник "Товар", 15.05.2002, 4♂ (Мірутенко); г. Чорна Гора, 5.07.1995, 4♀ (Вовк); ок. м. Мукачево, півден. схил г. Ловачка, 4.06.1997, 1♂ (Мірутенко); півден. схил г. Чорна Гора, 28.05.1998, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Колочава, підніжжя г. Дарвайка, 8.07.2002, 1♀ (Мірутенко).

Львів.: ок. м. Старий Самбір, 8.06.1997, 2♀ (Мірутенко); там же, біля залізної дороги, 11.06.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Нижнє Синевидне, 2.07.1997, 2♀ (Мірутенко).

Ів-Фран.: ок. м. Долина, 12.07.1998, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. сел. Косів, 11.07.1998, 2♂ (Мірутенко).

Чернів.: "Bukowina, Czernowitz", 1♂ (КМП).

Мезофіл. Тепло- і світлолюбний вид. Зустрічається на квітучій трав'янистій рослинності, в основному, на злаках і бобових, а також на чагарнику лук та добре освітлених схилів з південною і південно-західною експозицією. В межах Закарпатської низовини його можна знайти на луках, в агроценозах, на галявинах лісів і узлісся. В умовах передгір'я і нижнього гірського лісового поясу — також на трав'янистій рослинності лук, садів, лісових галявин, узлісь, просік. У верхньому гірському лісовому поясі не відмічений. Жуки активні в теплу, сонячну погоду в низовині — в першій половині дня, а в передгір'ї — практично цілий день.

Наші візуальні спостереження за окремими особинами, а також дослідження вмісту стравоходів свідчать про палінофагію цього виду на стадії імаго.

Літ в регіоні триває з середини травня до середини липня. В низинних районах найчастіше — друга половина травня, в передгір'ї — перша половина червня. Літературні відомості щодо біологічних особливостей відсутні. Нами встановлено, що вид має однорічну генерацію і зимує на стадії личинки. Личинка проходить розвиток в стеблах та листових пазухах переважно злакових рослин і живиться дрібними комахами.

Порівнюючи матеріали колекцій за середину ХХ століття і власні збори, слід зазначити, що на сьогодні чисельність виду в регіоні значно скоротилася, і вид із малочисленого став рідкісним. Заселяє Закарпатську низовину (тут залишається малочисленим) і передгір'я, як південно-західне (тут — рідкісний), так і північно-східне, де є нечисленим. В нижньому гірському лісовому поясі вид є рідкісним. Не дивлячись на присутність у фондах і колекціях музеїв, в літературних джерелах для фауни Українських Карпат раніше не згадувався.

Поширення: Європа, Кавказ, Середня Азія (Peuron, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Clanoptilus geniculatus Germar, 1824

Література: Nowicki, 1873 (Галичина).

Матеріал: Закарпат.: матеріали КЕ: с. Чорнотисово, на житі, 28.05.1954, 5♂ (Грицакович); там же, біля дамби, 5.06.1954, 1♂ і 5♀ (Грицакович); с. Холмовець, сад, 4.06.1954, 1♂ і 1♀ (Грицакович); с. Онок, 19.06.1954, 1♀; с. Ключарки, овес, 12.06.1955, 1♂; с. Мужієво, при дорозі біля виноградника (злаки, конюшина, ромашка, щавель), 28.06.1957, 5♀; с. Чорнотисово, на вербі, 2.06.1958, 2♂; с. Малий Березний, 27.05.1953, 1♂; там же, ліс, 27.06.1954, 2♀; м. Мукачево, 9.06.1955, 1♂; м. Тячів, біля залізниці, 9.06.1955, 1♀ (Кононович); там же, але на березі р. Тиса, 12.06.1955, 2♂ (Кононович); с. Доманинці, біля р. Уж, злакові, зонтичні, 1.07.1957, 3♀; с. Стеблівка, пшениця, жито, 31.05.1959, 1♂; підніжжя г. Чорна Гора, на диких злаках, 22.06.1960, 2♀ (Балог); ок. с. Туриця, фруктовий сад (конюшина, кінський щавель, молочай), 26.05.1957, 1♂ і 2♀; **матеріали ЗМ:** заплава лука між с. Струмківка і с. Цеглівка, 13.06.1951, 3♀; с. Есень, 31.05.1952, 2♂; м. Берегове, 4.06.1952, 2♂ і 17♀; с. Цеглівка, 13.06.1952, 1♂ і 5♀; с. Струмківка, лука біля посівів жита (конюшина, злаки, жовтець), 4.06.1954, 1♂; там же, мокра лука поблизу болота, 5.06.1954, 1♀; с. Дротинці, жито, 25.06.1954, 3♀; с. Тросник, конюшина, 26.06.1954, 1♀; там же, лука на місці болота, що висохло (злаки, осока, конюшина), 26.06.1954, 1♂ і 8♀; ок. м. Чоп, прав. берег р. Латориця, 2.06.1956, 1♀; с. Добросілля, біля городу (редька, дики хрестоцвіті), 22.06.1957, 2♀; там же, виноградник, сад (ручний збір), ? 06.1957, 1♀; с. Гать, косіння на квітучому житі біля лісу, 27.05.1958, 2♀; ок. с. Чорнотисово, Холмовецька гора, виноградник, сад (злаки, ромашки, конюшина), 30.05.1958, 1♂; с. Паладь Комарівці, на луці, 22.06.1959, 2♀; с. Нове Село, вздовж берега р. Тиса, рядом з вербою на трав'янистій рослинності, 6.07.1959, 2♀; там же, на трав'янистій рослинності біля городу (дики злаки), 6.07.1959, 1♀; с. Теково, в саду, 12.06.1960, 5♀; с. Заболоття, колгоспний сад і виноградник, на траві між деревами і кущами, 13.06.1960, 1♀; там же, на вівсі та виці, 13.06.1960, 1♀; с. Береги, на галявині в дубовому лісі, 28.06.1960, 5♀; там же, на луці поблизу дубового лісу, 28.06.1960, 8♀; там же, на дикорослих травах біля поля пшениці, 30.06.1960, 1♀; Чорний Мочар,

Ньярош-Горонда, на тимофіївці, 29.06.1960, 1♀; Чорний Мочар, косіння по дамбі середнього каналу біля Чикош-Горонди (чина, вика, берізка польова), 1.06.1963, 1♀; с. Сторожниця, на пшениці, 3.06.1964, 2♂ і 1♀; Чоп-Цеглівка, на луці, 6.06.1964, 1♀; с. Велика Добронь, на луці (злаки), 13.06.1964, 1♀; там же, на пшениці, 13.06.1964, 1♀; там же, на вівсі, 13.06.1964, 1♂; ок. с. Дротинці, 30.06.1969, 1♀; прав. берег р. Тиси, ур. Дубки, 1.07.1969, 1♀ (Кедебєц); ок. с. Дротинці, лука (злаки, трав'янисті, болотні рослини), 5.07.1969, 1♀, 6.07.1969, 2♀ (Чекамон); ок. м. Виноградово, прав. берег р. Тиси, 6.07.1969, 1♀ (Кедебєц); Ужгород, виноградник, 23.05.1951, 1♂, 25.05.1951, 4♂ і 1♀, 7.06.1951, 2♂ і 6♀; Ужгород, ботсад, 31.05.1951, 1♀, 12.06.1951, 4♀, 15.06.1951, 2♀, 28.06.1951, 6♀, 23.05.1952, 1♂, 5.07.1952, 1♀, 14.05.1953, 1♂; Ужгород, Доманинці, лів. берег каналу, 1.06.1951, 3♂ і 5♀; Ужгород, сад біля замку, 16.06.1951, 8♀; ок. с. Невицьке, лука, 19.06.1951, 1♀; Ужгород, лука біля Радванського лісу, 9.05.1952, 1♂; с. Кайданово, лука, 7.06.1952, 1♀; Ужгород, лука біля р. Уж поблизу електростанції, 7.06.1952, 3♂; Ужгород, Доманинці, поле, 20.06.1952, 2♂ і 1♀; там же, лука, 24.06.1952, 1♀; Ужгород, Радванка, берег р. Уж, 5.07.1952, 1♀; Ужгород, сад між виноградниками, 15.05.1953, 1♂; сел. Великий Березний, на житі, 21.05.1953, 1♂; ок. с. Велика Копаня, лука біля дороги, 23.05.1953, 1♂; с. Шаланки, пасіка, 26.05.1953, 2♂ і 3♀; г. Бологлаз, сад, на різнотрав'ї, 12.06.1953, 1♂ і 2♀; с. Оноківці, 14.06.1953, 1♂ і 1♀; там же, на луці (хвощ, злаки), 17.06.1954, 5♂ і 18♀; с. Кам'яниця, 16.06.1953, 2♂; Ужгород, Радванка, на луці вздовж залізниці, 29.05.1954, 2♂ і 2♀; с. Дубкове, 23.07.1954, 1♀; Ужгород, ботсад, 2.08.1955, 1♀, 4.06.1956, 3♀, 7.06.1956, 1♂ і 8♀; Ужгород, Радванка, на луці, 6.06.1956, 1♂ і 1♀; Ужгород, Доманинці, біля р. Уж, суха лука біля ріки, 24.06.1959, 1♂ і 4♀; Ужгород, Радванка, на озимій пшениці, 20.05.1958, 1♂; там же, вздовж насипу залізниці, на різнотрав'ї, 20.05.1958, 1♂; ок. с. Невицьке, по дорозі на г. Анталовецька Поляна, на кущовій рослинності (свида, бузина, ліщина), 29.05.1959, 1♂ і 2♀; с. Залуж, на луці (злаки), 1.06.1960, 1♀; с. Оноківці, поле жита, 7.06.1960, 1♂; Ужгород, Горяни, на траві вздовж дороги (дики злаки), 8.06.1960, 1♂ і 1♀; с. Залуж, на березі ставу, трав'яниста та кущова рослинність, 26.06.1960, 1♀; лука між с. Завидово та с. Залуж, 27.06.1960, 1♀; Ужгород, Доманинці, на диких злаках, 23.06.1960, 3♀; Ужгород, Горяни, на луці, 25.05.1962, 1♂; там же, на лисохвості, 28.05.1962, 2♂; там же, в саду, 28.05.1962, 1♂; ок. м. Ужгорода, Дравці, на луці, 31.05.1962, 1♂; Ужгород, аеропорт, поле, на траві, 2.06.1965, 7♂; Ужгород, сад "Дружба", на трав'янистій рослинності, 2.06.1965, 2♂ і 4♀, 11.06.1966, 3♂ і 12♀; Ужгород, Шахта, узлісся дубового лісу, 14.05.1966, 2♂ (Олень); там же, Лиса Гора, на луці, 14.05.1966, 1♂ (Олень); с. Ільниця, прав. берег р. Синявка, на луці, 26.05.1966, 1♀ (Олень); Ужгород, сад красзнавчого музею, на трав'янистій рослинності, 9.06.1966, 2♂ і 7♀; Ужгород, 19.06.1968, 1♂ і 9♀; прав. берег р. Тиси, г. Чорна Гора, 3.07.1969, 1♀ (Кедебєц); там же, 6.07.1969, 1♂ (Чизмар); півден.-схід. схил Чорної Гори, 8.07.1969, 1♀ (Токач); с. Мала Копаня, 8.07.1969, 2♀; там же, на трав'янистій рослинності, 7.07.1970, 1♀; г. Чорна Гора, ур. Теплиця, 9.07.1969, 1♀ (Токач); с. Невицьке, на трав'янистій рослинності, 10.07.1972, 1♀; Ужгород, Боздош, на кущах чорної смородини, 10.06.1975, 3♀; Ужгород, Шахта, ручний збір на вільсі, 20.06.1976, 1♀; там же, ручний збір на смородині, 20.06.1976, 4♀; с. Олешник, на кущах чорної смородини, 24.06.1976, 2♀; Ужгород, Дравці, на траві, 7.07.1976, 2♀; Ужгород, Оноківці, в лісі на трав'янистій рослинності, 8.07.1976, 1♀; Ужгород, Комсомольський парк, на траві, 10.07.1976, 1♀; Ужгород, на трав'янистій рослинності, 10.07.1976, 1♀; Ужгород, біля електростанції, на чорній смородині, 19.06.1977, 2♂ і 6♀; Ужгород, Боздош, на чорній смородині, 22.04.1978, 1♀; с. Малий Березний, на чорній смородині, 28.05.1978, 1♂; с. Оноківці, на трав'янистій рослинності біля кущів, 12.06.1980, 2♀, 23.06.1980, 1♂; с. Забрідь, на траві в саду, 1.07.1982, 1♀; с. Невицьке, Вайдова лука, на траві, 11.07.1984, 1♀; с. Довге, на луці, 4.06.1954, 1♂; с. Поляна, на трав'янистій рослинності, 21.05.1959, 1♂; ок. с. Осій, ур. Кам'янка, на луці, 26.05.1966, 1♂ (Олень); с. Букове, на суніці, 28.05.1976, 1♂ і 5♀; с. Жорнава, на луці, 17.07.1980, 2♀; с. Чорноголова, на траві, 27.06.1984, 2♀; **інші:** ок. с. Тросник, острів на р. Тиса, 20.05.1997, 8♂ (Мірутенко); ок. с. Павшин, узлісся дубового лісу, 25.05.1997, 1♂ і 1♀ (Турис); ок. с. Четово, 26.05.1997, 2♂ (Мірутенко); ок. с. Добросілля, на різнотрав'ї, 26.05.1997, 2♂ (Мірутенко); ок. с. Юлівці, різнотрав'я, 29.05.1997, 2♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Нове

Клинове, півден. схил Клиновецької гори, узлісся, 29.05.1997, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); ок. с. Свобода, 5.06.1997, 9♂ і 10♀ (Мірутенко); ст. Есень, 5.06.1997, 4♂ і 6♀ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, на злаках, 7.06.1998, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); ок. с. Дідово, заказник “Товар”, 15.05.2002, 8♂ і 4♀ (Мірутенко); дамба біля ур. Перещ, косіня по різноотрав'ю, 27.04.2004, 3♂ (Мірутенко); ок. с. Неліпине, 26.05.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Велятин, лів. берег р. Тиса, 18.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Рокосово, лів. берег р. Тиса, 19.05.1997, 2♂ (Мірутенко); півден. схил г. Чорна Гора, 160-400 м н. р. м., 19.05.1997, 3♂ (Мірутенко); ок. м. Мукачево, півден. схил г. Ловачка, на траві, 4.06.1997, 4♂ і 5♀ (Мірутенко); ок. с. Шаланки, півден. -захід. схил г. Шаланський Гельмець, лісосіка, 17.06.1997, 1♂ і 6♀ (Мірутенко); галявина у лісі між с. Шаланки і с. Великі Ком'яти, 17.06.1997, 3♀ (Мірутенко); м. Ужгород, новий ботсад, різноотрав'я, 18.06.1997, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); сел. Королево, 30.05.1999, 3♀ (Мірутенко); м. Ужгород, 3.06.1999, 2♀, 4.06.1999, 1♂ і 1♀, 11.06.1999, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. с. Невицьке, 8.06.1999, 2♀ (Мірутенко); Ужгород, берег р. Уж, 22.07.2002, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Буштино, заказник “Мочарка”, дубовий ліс, на різноотрав'ї, 6.05.2003, 1♀ (Мірутенко); ок. м. Мукачево, півден. схил г. Ловачка, на трав'янистій рослинності з переважаанням злакових, складноцвітих, розових і молочайних, 26.05.2004, 1♂ (Мірутенко); с. Солотвино, долина р. Тиса, косіня по різноотрав'ю біля солоних озер, 13.06.1997, 3♂ і 9♀, 13.06.1998, 1♂ (Мірутенко); узлісся ялинового лісу в околицях заказника “Чорне Багно”, 7.06.1996, 1♂ (Мірутенко).

Львів.: ок. сел. Сколе, 2.07.1997, 1♂ і 1♀, 12.07.1998, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Тершів, 8.06.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Верхне Висоцьке, узлісся, 12.07.1998, 2♀ (Мірутенко); с. Верхній Лужок, 23.06.1999, 2♀ (Мірутенко).

Ів-Фран.: ок. м. Болехів, поле під сінокос (переважно дикі злаки), 12.07.1998, 4♀, (Мірутенко); ок. м. Болехів, 19.06.2000, 3♀ (Мірутенко).

Чернів.: “Bukowina, Czernowitz”, 2♂ і 3♀, КМП; ок. сел. Вишня, 21.06.2000, 2♂ і 4♀ (Мірутенко).

Мезофіл. Заселяє теплі, освітлені стації, де дорослих жуків можна знайти на злаках, бобових, хрестоцвітих та інших трав'янистій рослинності в період цвітіння. В Закарпатській низовині ми знаходили представників цього виду на луках, в різноманітних агроценозах, на узліссях, лісових галявинах, вирубках тощо. В передгір'ї — також в подібних біотопах, особливо на схилах з південною експозицією. В нижньому і верхньому гірських лісових поясах — на відкритих, добре освітлених стаціях (галявини, узлісся, просіки, узбіччя доріг). Імаго активні в теплу, сонячну погоду, в умовах низовини — в першій половині дня, в інших згаданих вертикально-ландшафтних поясах — практично на протязі цілого дня.

Спостереження за поведінкою і проведений аналіз вмісту стравоходів вказують на те, що імаго живляться пилком, переважно злакових, бобових і складноцвітих рослин.

Літ: початок травня-кінець липня; в низовині найчастіше — друга половина травня, в передгір'ї і нижньому і верхньому гірських лісових поясах — червень. Моновольтинний вид, зимівля відбувається на личинковій стадії. Личинка розвивається в стеблах і листових пазухах трав'янистих рослин, де живиться дрібними комахами.

Звичайний вид для Закарпатської низовини і північно-східного передгір'я, нечислений в південно-західному передгір'ї і рідкісний в умовах нижнього і верхнього гірських лісових поясів.

Поширення: Південна, Середня і Східна Європа, Кавказ, Передня і Середня Азія, Сибір (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Clanoptilus ambiguus Peugon, 1877

Матеріал: **Закарпат.:** матеріали **КЕ:** с. Чорнотисово, на злаках, 25.05.1954, 1♀ (Грицакович); там же, на житі, 28.05.1954, 3♀ (Грицакович); там же, на озимій пшениці, 30.05.1954, 5♀ (Грицакович); там же, біля дамби, 5.06.1954, 9♀ (Грицакович); лука між с. Дришино і с. Бордова (конюшина, тимофійка, костер), 13.06.1955, 1♀; ок. с. Ключарки, косіня поблизу дубового лісу (злаки, жовтець, осока), 6.06.1956, 1♀; с. Сторожниця, пшениця, 15.05.1966, 1♀; г. Чорна Гора, півден. схил, яблунево-грушево-черешневий сад (злаки, вика, деревій, конюшина, лядвенець, складноцвіті), 24.06.1954, 3♀; Мукачево, люцерна, 9.06.1955, 1♀; с. Стеблівка, долина р. Тиса (пшениця, жито), 31.05.1959, 3♀; м. Виноградово, г. Бабій Камінь (конюшина, біловус, тимофійка, глід, підріст дубу), 24.06.1960, 6♀; **матеріали ЗМ:** с. Паладь, на кукурудзі, 13.06.1960, 1♀; с. Дяково, на придорожній трав'янистій рослинності, 16.06.1960, 2♀; Чорний Мочар, косіня на конюшині біля Чикош-Горонди, 1.06.1963, 1♀; там же, злаки, шавель, ірис, 2.06.1963, 2♀; с. Холмок, на луці (злаки, конюшина), 9.06.1964, 1♀; ок. м. Чопа, берег р. Латориці, на луці, 10.06.1964, 1♀; с. Шоломоново, на пшениці, 12.06.1964, 6♀; Ужгород, Радванка, 5.06.1960, 1♀; Ужгород, Горяни, на луці, 25.05.1962, 2♀; там же, в саду, 28.05.1962, 1♀; ок. м. Ужгорода, Дравці, на луці, 31.05.1962, 2♀; с. Барвінок, на луці, 3.06.1964, 2♀; Ужгород, сад “Дружба”, на трав'янистій рослинності, 2.06.1965, 1♀; Ужгород, Шахта, Лиса гора, на трав'янистій рослинності, 4.06.1966, 1♀; ок. м. Виноградова, 29.07.1969, 1♀ (Білич); ок. м. Ужгорода, Дравці, на трав'янистій рослинності, 6.07.1976, 1♀; Ужгород, Комсомольський парк, на трав'янистій рослинності, 10.07.1976, 1♀; **інші:** ок. с. Велика Бігань, узлісся дубового лісу (дикі злаки, складноцвіті), 7.06.1998, 1♀ (Мірутенко).

Вид-ксерофіл. Надає перевагу теплим, добре освітленим стаціям з ксеротермною рослинністю. Дорослих жуків можна знайти на злаках, складноцвітих та бобових. Зустрічається в агроценозах, на луках, узліссях, особливо на таких, що розташовані на схилах з південною експозицією, також — на лісових галявинах.

Проведений нами аналіз вмісту стравоходів свідчить на користь палінофагії виду на імагінальній стадії.

Літ: з середини травня до середини липня, найчастіше — остання декада травня-перша декада червня. Генерація однорічна, зимує на стадії личинки.

На кінець XX століття чисельність виду значно скоротилася і протягом останніх років вид відмічений тільки для Закарпатської низовини, де є дуже рідкісним.

Вперше приведений для фауни досліджуваного регіону. В регіони України, що розташовані на схід від Карпат, не поширюється. Це, на нашу думку, можна пояснити тим, що Карпати є природною перешкодою для експансії цього виду в центральні і східні регіони України.

Поширення: Середня Європа, Кавказ, Мала і Середня Азія (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

***Clanoptilus vulneratus* Abeille de Perrin, 1891.**

Матеріал: Закарпат.: ок. с. Підгорб, 17.05.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, 29.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Свобода, 5.06.1997, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); с. Кальник, 22.05.1953, 1♀, КЕ; с. Оноківці, на траві, 23.06.1980, 1♂, ЗМ; ок. с. Неліпине, 26.05.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Невиське, 30.05.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, галявини у дубово-грабовому лісі, 13.06.1997, 4♀ (Мірутенко); там же, біля солоних озер, 14.06.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. м. Ужгорода, стара лісо-сіка у дубовому лісі, 7.05.1999, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Невиське, 8.06.1999, 1♀ (Мірутенко); ок. м. Мукачєва, півден. схил г. Ловачка, на трав'янистій рослинності з переважанням злакових, складноцвіт-них, розових і молочайних, 26.05.2004, 1♂ (Мірутенко); с. Кобилецька Поляна, 5.06.1953, 1♀, ЗМ; г. Плішка, 7.06.1988, 1♂ (Крочко); ок. с. Визниця, галявина в буковому лісі, 28.05.2000, 1♀ (Турис).

Ксерофіл. Тепло- і світлолюбний вид, заселяє стації з ксеротермічною рослинністю, особливо на схилах з південною і південно-західною експозицією. Поширений локально, на луках і узліссях. Б. Бураковський із співавторами (Burakowski et al., 1986) зазначає, що особин цього виду можна зустріти над континентальними солоними водоймами, що підтверджується і нашими знахідками декількох особин біля солоних озер в с. Солотвино Закарпатської області.

Імаго живляться пилком трав'янистих рослин (переважно злаків), про що свідчать візуальні спостереження і проведені нами дослідження вмісту стравоходів.

Літ триває з середини травня до середини червня. Літературні відомості щодо біологічних особливостей відсутні. Нами встановлено, що вид — моновольтинний, а зимівля проходить на личинковій стадії.

Є рідкісним в межах Закарпатської низовини, південно-західного передгір'я і в нижньому лісовому поясі. Вперше наведений для фауни України. В регіони, що розташовані на схід від Карпат, не поширюється.

Поширення: Південна і Середня Європа, Кавказ, Передня Азія (Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Рід *Anthocomus* Erichson, 1840

У фауні Палеарктики — 42 види, з них в Європі зустрічаються 22, а в Україні — 3 види.

***Anthocomus coccineus* (Schaller, 1783)**

Література: Fleck, 1906 (Буковина).

Матеріал: Закарпат.: ок. м. Чоп, берег каналу, на квітах *Phragmites communis*, 12.09.2006, 2♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. м. Чоп, берег озера, на квітах *Phragmites communis*, 28.09.2008, 2♂ і 4♀ (Мірутенко).

Гігро-мезофіл. Заселяє зволожені місцевості в низовині і передгір'ї. Його особини зустрічаються на видах роду *Salix* (Roubal, 1936) і на *Phragmites communis*, де дорослі жуки живляться пилком. Д. Маттєс вказує також на можливість ентомофагії представників цього виду (кишечник містить рештки комах) (Matthes, 1962a). Залітає в будинки. Єдиний представник серед європейських Malachiidae, що літає до жовтня.

Літ: вересень. Самки відкладають яйця до пустих насінневих сумок *Juncus effusus*, клапани яких закриваються в дощову погоду. Личинки живляться мертвими комахами (Allenspach, Wittmer, 1979).

В ході наших досліджень виявлений лише в межах Закарпатської низовини, де є дуже рідкісним. Е. Флек (Fleck, 1906) також приводить для Буковини, але не конкретизує місця знахідок. Тут слід брати до уваги той факт, що територія сучасної Української Буковини менша, за територію Буковини початку ХХ століття.

Вперше наведено для фауни Закарпатської області.

Поширення: Європа, Передня Азія (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

***Anthocomus fasciatus* (Linnaeus, 1758)**

Матеріал: Львів.: “p. Stary Sambor, m. Turze” (сучасне — с. Тур'є), 17.06.1908, 1♂ і 1♀ (ДПМ).

В Словаччині та Польщі заселяє низинні місця та передгір'я. Тут зустрічається на квітучій рослинності (Burakowski et al., 1986). А. Еверс вказує на те, що жуків цього виду можна часто зустріти на конюшині, зонтичних, а також на лисохвості (Evers, 1945-1948).

Літ: весна-літо (Roubal, 1936). Біологічні особливості залишаються не дослідженими.

Знахідки з території Українських Карпат, що датуються початком ХХ століття, територіально належать до нижнього гірського лісового поясу.

Поширення: Європа, Кавказ, Мала Азія (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

***Anthocomus bipunctatus* (Harrer, 1784)**

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття); Horvátovich, 1969 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: с. Чорнотисово, 3.06.1954, 1♀, КЕ; с. Нанково, ручний збір з листків сливи, 1.06.1959, 2♀, КЕ; с. Кругле, 23.05.1962, 1♂, КЕ; Мукачєво, на смітнику, 11.06.1998, 1♀ (Мірутенко); Ужгород, на склі автомобіля, 16.05.2007, 1♀ (Мірутенко); Костринське л-во, 24.05.1962, 1♀ (Загайкевич) (ІЗШК); г. Плішка, 7.06.1988, 1♀ (Крочко); хр. Явірник, 20.06.1996, 1♂ (Мірутенко).

Львів.: “Карпаты, Komarniki” (сучасне — с. Бориня), 1 екз. (Grolle) (ДПМ).

Чернів.: *Anthocomus equestris* “Bukowina, Czernowitz”, 2♂ і 1♀ (КМП).

Ксерофільний, синантропний вид. Може бути знайдений в парках, садах, городах, біля людського житла на чагарнику і квітучих фруктових деревах. Надає перевагу добре освітленим місцям (Allenspach, Wittmer, 1979), може залітати і в будівлі (Telnov, 1996).

Літ: друга половина травня-кінець червня. Вид має одну генерацію на рік. В природних умовах зимівля проходить на личинковій стадії. Проте В. Алленшпах і В. Віттмер (Allenspach, Wittmer, 1979) повідомляють, що імаго часто зимують в будинках і з'являються ранньою весною на вікнах.

У досліджуваному регіоні зустрічається поодиноким. Ми відмічаємо його тільки з території Закарпаття, тут нами відмічений в передгір'ї. Хоча М. Новицький (Nowicki, 1873) і Е. Флек (Fleck, 1906) приводять для різних районів Прикарпаття, а в музейних колекціях початку ХХ століття наявні екземпляри з Буковини і Львівської області, автором під час власних досліджень в цій частині Українських Карпат вид не виявлений.

Поширення: Європа, Кавказ, Мала Азія (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Рід *Attalus* Erichson, 1840

Більшість з 222 видів палеарктичної фауни роду поширені в Азії. У фауні Європи налічується тільки 39 видів, а в Україні — лише 2.

Підрид *Abrinus* Mulsant et Rey, 1867

Attalus analis (Panzer, 1796)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: ур. Оток, косиння по різнотрав'ю на галвині у вологому дубовому лісі (дикі злаки, зонтичні), 20.06.1997, 1♂ (Мірутенко).

Ів-Фран.: “с. Бистрець”, 2♀ (ДПМ); “Гуцульські Карпати”, ок. с. Микуличин, Ділок, 9.07.1939, 1♀ (Лазорко) (ІЗШК).

Чернів.: *Antholinus analis* “Bukowina, Czernowitz”, 1♀ (КМП).

Мезофільний вид. За літературними даними в кінці ХІХ століття зустрічався в поясі букових лісів (Чорногора) (Nowicki, 1873). Я. Рубал (Roubal, 1936) повідомляє також про знахідки з Чорногори: “на луках, дуже рідкий”.

Літ: від літа до осені (Roubal, 1936). Біологічні особливості внаслідок надзвичайної рідкості залишаються не дослідженими. Однак, можемо зробити припущення, що вид є моновольтинним і зимує на личинковій стадії.

Дуже рідкісний вид для українсько-карпатського регіону. Не дивлячись на наявний музейний матеріал з території Прикарпаття, нами цей вид в східній частині Українських Карпат не знайдений.

Поширення: Південна, Середня і Східна Європа, Мала Азія (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Підрид *Attalus* Erichson, 1840

Attalus alpinus (Giraud, 1851)

Література: Burakowski et al., 1986 (Чорногора).

Представників цього виду можна знайти на ялині, модрині, рододендроні (Allenspach, Wittmer, 1979).

Нами в регіоні досліджень не виявлений. Б. Бураковський із співавторами (Burakowski et al., 1986) наводить його для Східних Карпат, Галичини і Чорногори.

Поширення: альпійський і субальпійський пояси європейських гірських систем (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Рід *Ebaeus* Erichson, 1840

У складі роду — 158 видів, що поширені в Палеарктиці. Фауна Європи налічує 32 види цього роду, а фауна України — 3.

Ebaeus pedicularis (Fabricius, 1777)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина).

Матеріал: Львів.: “р. Stary Sambor, m. Turze” (сучасне — с. Тур'є), 4.07.1908, 1♂ (ДПМ).

Чернів.: “Bukowina, Czernowitz”, 1♀ (КМП).

Ксерофільний вид. Зустрічається на південних схилах на трав'янистій рослинності і кущах, а також на вільсі (Allenspach, Wittmer, 1979); у закинутих кар'єрах — в тріщинах і глиняних відкосах, які заселені суспільними бджолами родів *Osmia*, *Anthophora*, *Chalicodoma* (Roubal, 1936); на стінах зруйнованих цегляних будинків і на кропиві дводомній, що росте під ними (Plachter, 1985).

Біологія досліджена фрагментарно. Й. Плахтер знаходила личинок різного віку на зруйнованих цегляних стінах, що були добре освітлені і відповідно нагріті. Вона робить припущення, що личинки риють ходи в будматеріалі, з якого побудовані стіни (Plachter, 1985).

Нами на території Українських Карпат не знайдений. По одному екземпляру знаходиться в КМП і у фондах ДПМ.

Поширення: Європа, Середня Азія (Peugon, 1877; Abeille de Perrin, 1890; Krauss, 1902; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Ebaeus ater Kiesenwetter, 1863

Матеріал: Чернівець.: “Bukowina, Czernowitz”, 2♂ і 3♀ (КМП).

В. Швігла (Vihla, 1991) вводить новий синонім для виду — *pannonicus* і приводить три самки з колекції Г. Кізенветтера (Naturhistorisches Museum, Wien) також з етикетками: “Bukowina, Czernowitz”.

Біологічні і екологічні особливості не вивчені.

Судячи з усього, надзвичайно рідкісний вид. Нами для фауни досліджуваного регіону не встановлений.

Поширення: Середня Європа (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Ebaeus flavicornis Erichson, 1840

Література: Nowicki, 1873 (Галичина).

Матеріал: Закарпат.: ок. с. Оноківці, узлісся дубового лісу, 25.06.1997, 1♂ і 2♀ (Мірутенко); м. Ужгород, на трав'янистій рослинності, 11.06.1999, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Оноківці, 16.05.2005, 1♀ (Мірутенко); м. Ужгород, в житловому будинку на 3-му поверсі, 15.06.2008, 1♀ (Мірутенко).

Мезофіл. Зустрічається в горбкуватій місцевості і передгір'ях на вербах, липах (Roubal, 1936), на трав'янистій рослинності під ними, залітає в будинки. Наші знахідки зроблені в більшості на трав'янистій рослинності.

Літ в регіоні спостерігається в середині червня.

В Українських Карпатах — дуже рідкісний. Наші нечисельні знахідки територіально відносяться до південно-західного передгір'я. Вид вперше наведений для фауни Закарпаття.

Поширення: Європа (крім Північної) (Abeille de Perrin, 1890; Jakobson, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937).

Рід *Axinotarsus* Motschulsky, 1853

У складі фауни роду Палеарктики налічується 36 видів, з них 17 поширені в Європі, і 3 — в Україні.

Axinotarsus ruficollis (Olivier, 1790)

Література: Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: ок. с. Рафайлово, дубовий ліс (дикі злаки, жовтець, осока), 15.06.1956, 2♂, КЕ; узбіччя дороги між с. Кідьош і с. Мужієво, дубовий ліс, на трав'янистій рослинності, 12.07.2005, 3♂ і 9♀ (Мірутенко); м. Виноградково, 4.07.1953, 3♂ і 4♀, КЕ; ок. с. Шаланки, г. Шаланський Гельмець, 17.06.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Оноківці, узлісся дубового лісу, 25.06.1997, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. сел. Великий Березний, прав. берег р. Уж (злаки, ситник, зонтичні), 27.06.1999, 13♂ і 16♀, 28.06.1999, 9♂ і 4♀ (Мірутенко).

Ксерофільний вид. Надає перевагу теплим стаціям на схилах з південною і південно-західною експозицією, де його можна знайти на кущах і трав'янистій рослинності. Зустрічається також на узліссях.

Нами встановлено, що імаго живляться пилком трав'янистих рослин, а також здатні до хижацтва.

Літ в умовах Українських Карпат відбувається з середини до кінця червня. Моновольтинний вид, зимує на личинковій стадії. Розвиток личинок проходить під дубовою корою, що відстає.

В досліджуваному регіоні на сьогодні локально зустрічається на Закарпатській низовині і в південно-західному передгір'ї, де є нечисленим.

Поширення: Європа, Північна Африка (Abeille de Perrin, 1890; Jakobson, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Axinotarsus pulicarius (Fabricius, 1775)

Література: Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: ок. м. Берегова, узбіччя дороги між виноградниками, 23.06.1958, 2♂, КЕ; ок. с. Нове Клинове, 29.05.1997, 1♀ (Мірутенко); Ужгород, виноградник, 19.07.1956, 1♀, ЗМ; г. Чорна Гора, 26.06.1957, 1♀, КЕ; г. Чорна Гора, 22.06.1960, 1♂, КЕ; г. Чорна Гора, 5.07.1995, 1♀ (Вовк); м. Ужгород, 18.06.1997, 2♀ (Мірутенко);

с. Оноківці, узлісся дубового лісу, 25.06.1997, 24♀ (Мірутенко); сел. Королево, 30.05.1999, 1♀ (Мірутенко); ок. сел. Великий Березний, прав. берег р. Уж (злаки, ситник, зонтичні), 27.06.1999, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Оноківці, ? 05.2004, 1♂ (Мателешко); ок. с. Пасіка, 1.07.1964, 1♀ (Загайкевич) (ІЗШК); ок. с. Розтоцька Пастіль, 3.06.1996, 1♀ (Мірутенко); хр. Великий Рожданів, 21.06.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Бегендяцька Пастіль, 7.07.1996, 1♀ (Мірутенко).

Львів.: ок. м. Стрий, лів. берег р. Стрий, 12.07.1998, 1♀ (Мірутенко); “Трускавець, ? 6”, 2♀ (ДПМ); ок. м. Старий Самбір, пасовище, 11.06.1997, 1♂ і 2♀ (Мірутенко); ок. с. Нижнє Синевидне, 2.07.1997, 1♀ (Мірутенко).

Ів-Фран.: ок. с. Шевченкове, лука під сінокіс, 11.07.1998, 2♀ (Мірутенко).

Ксерофіл. Заселяє добре прогріті ділянки місцевості з трав'янистою рослинністю (особливо на грястиці збірній, вівсюгу посівному, медовій траві шерстистій, п'янци багаторічній). Поширений в регіоні на Закарпатській низовині (тут на узліссях, лісових галявинах), у передгір'ях (також — узлісся, галявини і у злакових лучних формаціях) та нижньому гірському лісовому поясі (на відкритих, добре освітлених ділянках — галявини, просіки, лісосіки, узлісся тощо).

Спійманих жуків цього виду А. Еверс годував мертвими мухами і попелицями (Evers, 1960). Д. Маттес вказує, що разом з пилком в кишечнику є хітинові рештки, а одного разу він спостерігав, як самець *A. pulicarius* поїдав самця *Charopus flavipes* (Matthes, 1962a). Я. Рубал теж зазначає, що представники цього виду — зоофаги (живляться личинками Iridae і Scolytus) (Roubal, 1936). Проте за нашими візуальними спостереженнями і дослідженнями вмісту стравоходів можна говорити, що імаго живляться і пилком також. Отже, для цього виду характерне живлення їжею як рослинного, так і тваринного походження.

Літ триває з середини травня до середини липня. Вид має однорічну генерацію. За нашими спостереженнями, самки відкладають яйця (від 100 до 150 шт.) до колосків злаків, під кору дерев, яка відстає, у гнилу деревину, трухляві пні. Тривалість стадії яйця до двох тижнів. В кінці цього терміну яйцева оболонка лопається, так що личинка може рости, але ще не виходить назовні. Через 3-4 дні після розриву яйцевої оболонки личинка виходить з неї. Перша їжа нововилупленої личинки — покинута нею оболонка. Личинки старших віків живляться мертвими комахами, екскрементами деревних шкідників тощо. Зимує на личинковій стадії.

Дуже рідкісний вид — на низовині, рідкісний — в південно-західному передгір'ї і нижньому гірському лісовому поясі. В північно-східному передгір'ї — нечислений.

Поширення: Європа, Кавказ, Північна Африка (Abeille de Perrin, 1890; Jakobson, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Axinotarsus marginalis (Castelnau, 1840)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Normuzaki, 1888 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: матеріали КЕ: с. Холмовець, сад, 4.06.1954, 1♀ (Грицакович); ок. с. Нижній Коропець, підлісок і різно-

трав'я (злаки, складноцвіті, конюшина) у дубовому лісі, 5.06.1956, 11♂ і 5♀ (Баганич); ок. с. Рафайлово, дубовий ліс (дикі злаки, жовтець, осока), 15.06.1956, 1♀; ок. с. Ольховці, на траві, 25.05.1957, 1♂; с. Доманинці, біля р. Уж, злакові, зонтичні, 1.07.1957, 4♀; **матеріали ЗМ:** с. Гать, 29.05.1958, 1♂; там же, дубовий ліс (тимофійка, дзвоники), 29.05.1958, 1♂ і 1♀; м. Тячів, долина р. Тиси, 11.04.1953, 1♂; г. Бологлаз, сад, на різноотрав'ї, 12.06.1953, 1♀; Ужгород, сад краєзнавчого музею, 9.06.1966, 1♀; **інші:** заказник "Юлівська Гора", дубово-буково-грабовий ліс (підлісок та трав'яниста рослинність на галявинах), 29.05.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Нове Клинове, півден. схил Клиновецької гори, узлісся, 29.05.1997, 41♂ і 17♀ (Мірутенко); ок. с. Свобода, 5.06.1997, 5♂ і 6♀ (Мірутенко); лісова дорога і узбіччя дубового лісу між с. Бакош і с. Свобода, 5.06.1997, 9♂ і 7♀ (Турис); ок. с. Гут, косіння по різноотрав'ю вздовж дороги у дубовому лісі, 5.06.1997, 4♂ і 6♀ (Турис); ст. Есень, 5.06.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Береги, лісова просіка, 20.06.1997, 1♀ (Мірутенко); ур. Оток, просіки, галявини, 20.06.1997, 8♀ (Мірутенко); ок. с. Онок, 30.05.1999, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); дамба біля ур. Переш, косіння по різноотрав'ю, 27.04.2004, 1♂ (Мірутенко); сел. Великий Березний, 9.06.1973, 2♀ (Долін) (ІЗШК); м. Ужгород, 11.05.1995, 1♀ (Мірутенко); г. Чорна Гора, 5.07.1995, 1♀ (Вовк); ок. с. Ворочеве, 25.06.1996, 5♀ (Мірутенко); півден. схил г. Чорна Гора, 19.05.1997, 2♂ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, підлісок, кущі і різноотрав'я на галявинах у дубово-грабовому лісі, 14.06.1997, 5♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Шаланки, півден. - захід. схил г. Шаланський Гельмець, вирубка, 17.06.1997, 7♂ і 124♀ (Мірутенко); галявини у лісі між с. Шаланки і с. Великі Ком'яти, 17.06.1997, 6♂ і 35♀ (Мірутенко); ок. с. Оноківці, узлісся дубового лісу, 25.06.1997, 1♂ і 10♀ (Мірутенко); сел. Великий Березний, 2.06.1999, 1♀ (Мірутенко); м. Ужгород, 3.06.1999, 7♂ і 23♀ (Мірутенко); ок. с. Малий Березний, 6.06.1999, 32♂ і 33♀ (Мірутенко); ок. с. Невицьке, 8.06.1999, 7♀ (Мірутенко); ок. сел. Великий Березний, прав. берег р. Уж (злаки, ситник, зонтичні), 28.06.1999, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Приборжавське, долина р. Бистра, узлісся букового лісу, 13.06.2000, 2♀ (Турис); ок. с. Куштановиця, узлісся дубово-букового лісу, 24.05.2000, 2♂ і 1♀ (Турис).

Львів: ок. м. Старий Самбір, пасовище, 8.06.1997, 3♂ і 4♀ (Мірутенко); ок. с. Нижне Синевидне, 2.07.1997, 5♀ (Мірутенко); ок. с. Верхнє Синевидне, 12.07.1998, 2♂ і 9♀ (Мірутенко).

Чернів: ок. сел. Вижиця, 21.06.2000, 1♂ і 1♀ (Мірутенко).

Ксерофіл. Зустрічається на теплих, добре освітлених схилах, на луках, лісових галявинах, узліссях, просіках, де його можна у великій кількості знайти на злаках (*Holcus lanatus*, *Dactylis glomerata*, на видах роду *Poa*), складноцвітих і зонтичних.

Д. Маттес (Matthes, 1962a) вказує на присутність в кишечнику крім пилку, залишків комах і грибних конідій, проте нами встановлено, що імаго в умовах досліджуваного регіону більш схильне до палінофагії, хоча за певних умов можуть жити іншими дрібними комахами.

Літ в низинних районах спостерігається з початку травня до середини червня, в передгір'ях і нижньому гірському лісовому поясі — з середини травня до початку липня. Генерація однорічна, самки відкладають яйця на суцвітті, у листкові пазухи злаків, під кору дерев, що відстає. Зимує личинка. Вона живиться личинками Iridae та *Scolytus* (Allenspach, Wittmer, 1979).

Звичайний — в низовині і північно-східному передгір'ї, в передгір'ї південно-західного макросхилу — чисельний. Може підніматися дещо вище по долинах гірських річок до поясу листяних лісів. Тут є рідкісним.

Поширення: Європа (крім півночі), Кавказ (Abeille de Perrin, 1890; Якобсон, 1911; Heyden et al., 1906; Hicker, 1925; Greiner, 1937; Mayor, 2007).

Родина DASYTIDAE Laporte de Castelnau, 1840.

У фауні Палеарктики родина представлена більш, ніж 920 видами, що належать до 51 роду. Європейська фауна налічує понад 410 видів з 22 родів.

Рід *Haplocnemus* Agassiz, 1845

Палеарктична фауна налічує 144 виду з цього роду. В Європі зустрічається 71, в Україні — 3 види.

Haplocnemus impressus (Marshall, 1802)

Література: Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Львів.: сел. Сколе, 6.05.1911, 1♀ (Pawlow) (ДПМ). Мезофіл. Зустрічається на хвойних і листяних породах дерев, зокрема на дубі, на шишках сосни і ялини, пилком яких живиться імаго. Може бути знайдений на пнях і моху, що їх вкриває.

Літ триває з травня до початку літа (Roubal, 1936). Генерація однорічна. Личинки розвиваються в трухлявій дубовій деревині, що гниє (Roubal, 1936).

Єдина знахідка для досліджуваної території датована початком ХХ століття і відноситься до нижнього гірського лісового поясу. Я. Роубал наводить також за А. Ваврою для Ужгорода, що зонально відноситься до південно-західного передгір'я.

Поширення: Західна і Центральна Європа, Північна Африка (Якобсон, 1911; Hicker, 1925).

Haplocnemus nigricornis (Fabricius, 1792)

Література: Roubal, 1936 (Закарпаття).

Мезофільний вид. Зустрічається на хвойних деревах (сосні, ялині, ялиці) і на дубі, пилком яких живиться імаго.

Літ імаго в Польщі може тривати від квітня до серпня (Burakowski et al., 1986). Генерація однорічна. Личинки розвиваються в гілках сосни, ялини, дуба (Roubal, 1936).

В музейних колекціях вид відсутній. Нами також в Українських Карпатах не виявлений. Для досліджуваного регіону наведено Я. Роубалом — "Ужгород, на Pinus" (Roubal, 1936).

Поширення: Західна і Середня Європа (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Haplocnemus tarsalis (Sahlberg, 1822)

Матеріал: Ів.-Фран.: "берег р. Бистриця Солотвинська, 28/6", 1♀ (ДПМ).

Вид є мезофільним. Я. Роубал відмічає, що він зустрічається в дубових лісах на старих деревах (Roubal, 1936) і в хвойних лісах на трав'янистій рослинності (Telnov, 1996).

Літ відбувається в середині літа. Біологічні особливості досліджені недостатньо. Б. Бураковський із спі-

вавторами відмічає, що розвиток можливо проходить під мохом біля хвойних дерев (Burakowski et al., 1986).

Для досліджуваної території літературні відомості відсутні. Єдиний екземпляр із колекції ДПМ був знайдений в північно-східних передгір'ях.

Поширення: Європа (крім півдня) (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Рід *Trichocele Thomson, 1859*

Невеликий за кількістю видів рід — в Палеарктиці 36 видів. З них в Європі більше половини — 19, а в Україні — лише 1.

Trichocele floralis (Olivier, 1790)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Kuthy, 1896 (Закарпаття).

Мезофіл. Зустрічається на хвойних і дубі. Я. Рoubal відмічає, що часто зустрічається на *Pinus silvestris* і живиться тут пилком, а розвиток проходить в сухій деревині, гілках та шишках (Roubal, 1936).

Літ в умовах Словаччини триває від травня до середини літа (Roubal, 1936).

На досліджуваній території нами не виявлений, тут відомий лише по літературних згадках — М. Новицький наводить для букового поясу всіх Карпат, а Д. Куті — для Чорногори. Однак ці відомості відносяться до кінця XIX — початку XX століття.

Поширення: Європа, Кавказ, Західний Сибір, Середня Азія (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Рід *Dasytes Paykull, 1799*

Палерктична фауна налічує 175 видів. У фауні Європи — 84, в Україні — 9 видів цього роду.

Dasytes niger (Linnaeus, 1761)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Lomnicki, 1882 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття); Horvátovich, 1969 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат. с. Мужієво, півден. схил гори, виноградники, 20.06.1958, 1♂, KE; ок. с. Павшино, узлісся дубового лісу, 25.05.1997, 1♂ (Мірутенко); дамба біля ур. Переш, косіння по різнотрав'ю, 27.04.2004, 1♀ (Мірутенко); с. Великі Лази, заплавна лука біля дубового лісу, *Carex*, 24.06.1957, 1♀, KE; с. Невицьке, на трав'янистій і чагарниковій рослинності вздовж берега р. Уж, 29.05.1959, 4♀, 3М; ок. с. Оноківці, дубовий ліс, косіння на галявині, 22.06.1960, 1♂, 3М; ок. с. Кам'яниця, ур. Сирий Потік, різнотрав'я, чагарникова рослинність, 22.05.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Рокосово, прав. берег р. Тиса, 19.05.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, узлісся дубово-грабового лісу, 13.06.1997, 2♂ і 1♀ (Мірутенко); галявина в дубово-грабовому лісі між с. Шаланки і с. Великі Ком'яти, 17.06.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. сел. Великий Березний, прав. берег р. Уж, заплавна ділянка, 19.06.2008, 1♂ (Мірутенко); Рахів галявина біля лісу, 16.06.1955, 1♀ (Кононович), KE; ок. с. Ділове, долина р. Білий, різнотрав'я, 9.07.1997, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Уголька, на жовту пастку в буковому пралісі, 7.06.2004, 1♀ (Чумак).

Львів. ок. м. Стрий, 12.07.1998, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. с. Нижня Стинава, узлісся, 12.07.1998, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); ок. сел. Сколе, 12.07.1998, 2♀ (Мірутенко).

Ів-Фран. ок. с. Мікуличин, г. Явірник, 16-29.08.1902, 1♂, ?. 07.1903, 1♂ (ДПМ).

Ксерофільний вид. Зустрічається на узліссі, просіках та галявинах на квітучих чагарникових і трав'янистих рослинах з родин розові, зонтичні (Roubal, 1936), вересові, молочайні, пасльонові, осокові, злакові.

Імаго живиться пилком на квітах рослин з вищенаведених родин.

Літ триває з початку травня до середини серпня. Зимує на личинковій стадії. Розвиток відбувається в трухлявій і гнилій деревині, а також під корою хвойних і листяних порід дерев.

На сьогодні в межах Закарпатської низовини і південно-західного передгір'я є нечисленим, в північно-східному передгір'ї — численим, а в нижньому і верхньому гірських лісових поясах — рідкісним.

Поширення: Європа, Кавказ, Сибір (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Dasytes alpigradus Kiesenwetter, 1863

Література: Weise, 1875 (Галичина); Lomnicki, 1884 (Галичина); Kuthy, 1896 (Закарпаття); Roubal, 1936 (Закарпаття).

Матеріал: Львів. с. Гребенів, на траві, 20.07.1910, 1♂ (ДПМ); с. Тухля, на буку, 24.07.1911, 1♀ (ДПМ); ок. сел. Сколе, г. Парашка, 22.06.1903, 1♀ (ДПМ).

Мезофіл. Надає перевагу тінистим деревостанам (Pawłowski, 1967), де зустрічається на букові, а також на трав'янистій рослинності з родин розових і складноцвітих.

Літ триває з другої половини червня до кінця липня. Зимує на личинковій стадії. Розвиток личинки, ймовірно, проходить під корою листяних порід дерев.

В ході наших досліджень виявлений не був. Для регіону Українських Карпат відомий з літературних джерел і знахідок початку XX століття, що зроблені в нижньому гірському лісовому поясі.

Поширення: Центральна і Середня Європа (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Dasytes obscurus Gyllenhal, 1813

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина).

Матеріал: Закарпат. ок. с. Береги, просіка в дубовому лісі, різнотрав'я, 20.06.1997, 1♂ (Мірутенко); ур. Острош, заплавна ділянка в дубовому лісі, косіння по різнотрав'ю (вільха, осока), 28.04.2004, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Ділове, узлісся, 9.07.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Уголька, Угольсько-Широколужанський масив КБЗ, буковий праліс, лов на жовту пастку, 19.07.2004, 1♀ (Чумак).

Львів. сел. Сколе, 15.06.1908, 1♀ (Czudyłow) (ДПМ); ок. сел. Сколе, 12.07.1998, 1♂ і 2♀ (Мірутенко).

Ів-Фран. ок. с. Мислівка, 12.07.1998, 1♀ (Мірутенко).

Мезофільний вид. Зустрічається на ялині (*Picea*), а також на трав'янистій рослинності, зокрема на розових, зонтичних і складноцвітих, що росте під ялинами (Roubal, 1936). Також відмічений на відкритих вологих ділянках на осоках.

Імаго живиться пилком.

Літ в регіоні триває з початку травня до середини липня. Генерація однорічна. Розвиток пов'язаний з дубом і ялиною. Зимує на личинковій стадії.

В Українських Карпатах поширений спорадично і зустрічається в низовині, де є нечисленим, і поясі листяних лісів (тут — рідкісний). Вперше наведений для фауни Закарпатської області.

Поширення: Європа, Західний Сибір (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Dasytes coeruleus (De Geer, 1774)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина); Horvátovich, 1969 (Закарпаття).

Матеріал: **Закарпат.:** с. Душино, лука на березі річки (дикі злаки, жовтець), 26.05.1955, 1♂ і 1♀, KE; ок. с. Уголька, Угольсько-Широколужанський масив КБЗ, буковий праліс, 700 м н. р. м., лов на жовто-віконну пастку, 26.07.1999, 1♂ (Чумак); полонина Рівна, схід. схил, галявина біля лісу і дороги, 700-800 м н. р. м., 7.06.1957, 1♂, KE; ок. с. Збини, лісосіка, що засаджена 5-річної ялиною, 23.06.1964, 1♂, KE.

Мезофіл. Зустрічається переважно на трав'янистій рослинності, а також на стовбурах та гілках дерев (в'яз, бук, дуб), квітках, на деревині, що гниє, під корою і мохом (Roubal, 1936).

Літ триває з кінця травня до кінця червня. Розвиток відбувається в деревині дуба і бука. Характерною особливістю даного виду є зимівля на стадії лялечки. Заллялювання відбувається пізно восени (Burakowski et al., 1986).

М. Новицьким відмічений для букових і ялинових лісів Чорногори (Nowicki, 1873), Е. Флеком — для Буковини (Fleck, 1906), Ш. Горватовичем — для долини р. Уж (Horvátovich, 1969). Зібрані колекційні матеріали відносяться до нижнього і верхнього гірських лісових поясів.

Поширення: Західна і Середня Європа (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Dasytes flavipes (Olivier, 1790)

Матеріал: **Закарпат.:** ок. с. Рокосово, прав. берег р. Тиса, 19.05.1997, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, дубово-грабовий ліс, косіння на галявині по різноотрав'ю, 13.06.1997, 4♂ і 6♀ (Мірутенко); ок. с. Буштино, заказник "Дубки", косіння по різноотрав'ю в дубовому лісі, 6.05.2003, 1♂ (Мірутенко); ок. м. Мукачева, г. Ловачка, на трав'янистій рослинності з переважанням злакових, складноцвітних, розових і молочайних (*Festuca pseudodalmatica*, *F. rupicola*., *Dactylis glomerata*, *Melica transsylvanica*, *Alopecurus* sp., *Inula* sp., *Hieracium* sp., *Potentilla argentea*, *Euphorbia cyparissium*, *Clematis recta*, *Galium columbinum*, *Geranium* sp.), 26.05.2004, 1♂ (Мірутенко).

Львів.: "Пом'ярки, м. Трускавець, 20/6", 1♀ (Grolle), ЛМП; ок. м. Старий Самбір, узлісся букового лісу, 8.06.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Нижня Стинава, узлісся букового лісу, 12.07.1998, 2♂ і 3♀ (Мірутенко).

Ів-Фран.: "с. Пистинь, 7/7", 1♂ (Grolle), ЛМП.

Ксерофільний вид. Зустрічається на узліссях, добре освітлених галявинах тощо. Імаго можна знайти на квітчій трав'янистій рослинності, а також інколи на дубі і гліді.

Дорослі жуки живляться пилком рослин, на яких їх знаходили.

Літ спостерігається в травні і триває до середини червня. Генерація однорічна, зимує на личинковій стадії. Розвиток личинок проходить в гнилій деревині і під корою листяних дерев.

В регіоні зустрічається в межах передгір'я на обох макросхилах, де є звичайним. Інколи може підніматися дещо вище по долинах гірських річок. Вперше відмічений для фауни Українських Карпат.

Поширення: Європа, Кавказ, Північна Африка (Якобсон, 1911; Hicker, 1925).

Dasytes plumbeus (Müller, 1776)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Lomnicki, 1882 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина).

Матеріал: **Закарпат.:** матеріали KE: с. Добросілля, на дереві, 22.06.?, 1♀; Холмовецька гора, травостій, 31.05.1955, 2♂; Берегово, лука перед лісом (ромашки, осока, злаки, ситник, звіробій), 24.06.1958, 1♂; с. Чорнотисово, біля залізниці (зонтичні, злакові, кінський шавель, чебрець, бромус), 25.05.1961, 1♂; с. Крива, ручний збір, дощ, 25.05.1955, 1♀; с. Ольховиця, 25.05.1957, 6♂ і 2♀; там же, фруктовий сад (конюшина, молочай, шавель), 25.05.1957, 1♀; с. Нанково, сад, ручний збір на листках сливи, 1.06.1959, 1♀; с. Крива, лів. берег р. Тиси, галявина в дубово-буковому лісі, 21.06.1959, 2♂ і 1♀; там же, буковий ліс, на траві, 21.06.1959, 1♂; ок. с. Ворочеве, лісова галявина, 9.07.1967, 1♂; ок. с. Пилипець, спуск з Боржавських полонин Обнога, галявина в буковому лісі, 19.06.1954, 1♂; ок. с. Турички, галявина біля дороги (хвощ, конюшина, осока), 25.05.1957, 6♂; с. Туриця, фруктовий сад (конюшина, кінський шавель, молочай), 26.05.1957, 2♂ і 5♀; с. Жденієво, лісосіка, що засаджена ялиною і сосною Веймутовою, 19.06.1964, 1♀; ок. с. Збини, лісосіка, що засаджена 5-річною ялиною, 23.06.1964, 1♂, 10.07.1964, 1♂; матеріали ЗМ: с. Гать, дубовий ліс (тимофійка, жовтець), 28.05.1958, 1♂ і 1♀; с. Береги, на галявині в дубовому лісі, 28.06.1960, 1♀ і 1♂; ок. с. Лікіцари, лука (злаки, шавель), 9.06.1954, 2♀; с. Жорнава, на луці, 17.07.1980, 2♂; інші: ок. с. Павшино, різноотрав'я на узліссі дубового лісу, 25.05.1997, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); на різноотрав'ї узлісся дубового лісу між с. Бакош і с. Свобода, 5.06.1997, 2♂ (Мірутенко); на різноотрав'ї вздовж лісової дороги у дубовому лісі між с. Бакош і с. Свобода, 5.06.1997, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); ок. с. Паладь, різноотрав'я на узліссі, 5.06.1997, 5♂ і 2♀ (Мірутенко); ур. Оток, просіки і галявини в дубовому лісі, різноотрав'я, кущова рослинність, 20.06.1997, 3♂ і 2♀ (Мірутенко); ур. Переш, дубовий ліс, 10.06.2008, 5♂ і 7♀ (Мірутенко); ок. с. Кам'яниця, ур. Сирий Потік, на різноотрав'ї і кущах, 22.05.1996, 2♂ і 11♀ (Мірутенко); берег р. Віче, на різноотрав'ї, 25.05.1996, 2♂ (Мірутенко); гирло р. Оса, на різноотрав'ї та кущах, 25.05.1996, 2♂ і 5♀ (Мірутенко); вирубки між с. Невицьке і г. Анталовецька Поляна, різноотрав'я, 30.05.1996, 2♀ (Мірутенко); ок. сел. В. Березний, на різноотрав'ї, 3.06.1996, 4♀ (Мірутенко); ок. с. Ільниця, заказник "Зачарована долина", на траві, 8.06.1996, 12♀ (Мірутенко); ок. с. Ворочеве, на траві і кущах, 25.06.1996, 2♂ (Мірутенко); ок. с. Рокосово, прав. берег р. Тиса, 19.05.1997, 2♀ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, дубово-грабовий ліс, галявини, 13.06.1997, 2♀ (Мірутенко); там же, біля солоних озер, на різноотрав'ї, 13.06.1997, 1♀ (Мірутенко); с. Шаланки, півден. схил г. Шаланський Гельмець, галявина і узбіччя дороги в дубово-грабовому лісі, 17.06.1997, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); там же, півден.-захід. схил г. Шаланський Гельмець, вирубка, 17.06.1997, 1♂ (Мірутенко); заказник "Зачарована долина", 28.06.1997, 2♂ і 4♀ (Мірутенко); ок. с. Буштино, заказник "Мочарка", дубовий ліс, на різноотрав'ї, 6.05.2003, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Буштино, заказник "Дубки", дубовий ліс, на різноотрав'ї, 6.05.2003, 1♀ (Мірутенко); півден. схил г. Чорна Гора, косіння по різноотрав'ю, 18.05.2003, 1♀ (Мірутенко); ок. сел. Великий Березний, прав. берег р. Уж, заплавна ділянка, 19.06.2008, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Кам'яниця, ур. Сирий Потік, ліс, 21.06.2008, 2♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Руський Мочар, на

різнотрав'ї біля узлісся, 3.06.1996, 4♂ і 6♀ (Мірутенко); лісова дорога між сел. Великий Березний і с. Розтоцька Пастіль, на різнотрав'ї та кущах, 3.06.1996, 4♀ і 3♂ (Мірутенко); ок. с. Розтоцька Пастіль, на різнотрав'ї та кущах, 3.06.1996, 1♂ і 4♀ (Мірутенко); хр. Явірник, на траві, 20.06.1996, 4♂ і 18♀ (Мірутенко); хр. Великий Рожданів, 21-22.06.1996, 8♂ і 9♀ (Мірутенко); ок. с. Мерешор, лів. берег р. Тербля, 28.07.1996, 2♂ і 7♀ (Мірутенко); ок. с. Уголька, Угольсько-Широколужанський масив КБЗ, буковий праліс, 700 м н. р. м., лов на жовто-віконну пастку, кінець квітня — друга половина червня 1999, 5♂ і 8♀ (Чумак); м. Рахів, 18.05.2000, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. с. Уголька, Угольсько-Широколужанський масив КБЗ, буковий праліс, лов на жовту пастку, 14.06.2004, 7♂, 21.06.2004, 11♂ і 2♀, 28.06.2004, 6♂ і 5♀, 5.07.2004, 2♂ і 1♀, 12.07.2004, 8♂, 19.07.2004, 2♂ і 1♀, 26.07.2004, 8♂ і 3♀, 2.08.2004, 1♂, 30.08.2004, 1♀ (Чумак); дорога біля болота Багно, у підліску на траві і кущах, 7.06.1996, 1♀ (Мірутенко).

Львів.: ок. с. Тершів, 8.06.1997, 1♂ і 3♀ (Мірутенко); ст. Бусовисько, 8.06.1997, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Нижня Стінава, 12.07.1998, 2♂ і 6♀ (Мірутенко); ок. с. Нижне Синевидне, 2.07.1997, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Верхне Синевидне, 12.07.1998, 2♂ і 4♀ (Мірутенко); ок. с. Стрільки, 23.06.1999, 3♀ (Мірутенко); ст. Верхній Лужок, кушова рослинність і різнотрав'я під нею, 3.07.1999, 2♂ і 4♀ (Мірутенко).

Ів-Фран.: “с. Пистинь, 7/7”, 1♂ і 2♀ (Grolle) (ДПМ); ок. сел. Косів, 20.06.2000, 3♀ (Мірутенко).

Чернів.: ок. с. Черешенка, 9.07.1998, 1♂ і 2♀ (Мірутенко).

Мезофіл, імаго якого зустрічається по узбіччях лісових доріг, на узліссях і галявинах. Тут цей вид можна знайти на квітучій трав'янистій рослинності (розові, зонтичні, складноцвіті, злакові), а інколи — на гілках і листках дуба.

Літ триває з початку травня до кінця серпня. Нами встановлено, що вид має однорічну генерацію. Личинки розвиваються і зимують в старій деревині та під корою стовбура і товстих гілок дуба, бука, сосни, де живляться личинками короїдів з роду *Pityogenes* (Roubal, 1936).

Як і більшість видів родини Dasytidae, на імагінальній стадії є поленофагом і живиться пилком рослин з вищенаведених родин.

В Українських Карпатах відмічений нами в усіх вертикально-ландшафтних поясах, де є численним. Вид вперше наведено для фауни Закарпатської області.

Поширення: Європа, Кавказ, Північна Африка, Південний Сибір (Якобсон, 1911; Nicker, 1925).

Dasytes subaeneus Schönherr, 1817

Матеріал: Закарпат.: ок. с. Паладь, на узліссі, різнотрав'я, 5.06.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Ільниця, заказник “Зачарована долина”, на різнотрав'ї, 8.06.1996, 2♂ і 2♀ (Мірутенко); ок. с. Ворочево, на трав'янистій і кушовій рослинності, 25.06.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Розтоцька Пастіль, на різнотрав'ї та кущах, 3.06.1996, 2♂ (Мірутенко); хр. Явірник, на траві, 20.06.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Мерешор, 28.07.1996, 2♂ і 1♀ (Мірутенко); дорога біля болота Багно, у підліску, на траві і кущах, 7.06.1996, 4♀ (Мірутенко); дорога між с. Ясіня і т/б “Драгобрат”, 700-1200 м н. р. м., на траві і кущах, 20.07.1996, 2♀ (Мірутенко).

Ксерофільний вид. Зустрічається на добре освітлених ділянках — узліссях, узбіччях доріг тощо. Ми знаходили його тут на зонтичних і складноцвітих, пилком яких живляться дорослі жуки.

Літ триває з початку червня до кінця липня. Встановлено, що генерація даного виду однорічна. Личинка розвивається і зимує в сухій деревині — під корою та у трухлявих пнях.

Для досліджуваної території нами відмічений вперше. В Українських Карпатах зустрічається в Закарпатській низовині (тут є рідкісним), а також в південно-західному передгір'ї і нижньому гірському лісовому поясі, де є нечисленим.

Поширення: Європа, Кавказ, Північна Африка (Якобсон, 1911; Nicker, 1925).

Dasytes fuscus (Illiger, 1801)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Lomnicki, 1882 (Галичина).

Матеріал: Закарпат.: матеріали **КЕ:** ок. с. Іванівка (сучасне — Яноші), лука (конюшина, ромашка, дзвоники, люцерна), 16.06.1953, 1♀ (Белінська); с. Малий Березний, лука, 24.06.1955, 1♀; ок. с. Крива, буковий ліс, на траві, 21.06.1959, 1♀; Рахів, на черешні, 16.06.1955, 1♂; Рахів, на вербі, 16.06.1955, 1♂; по дорозі на г. Явірник, 13.07.1956, 1♀; г. Явірник, 13.07.1956, 1♀; ок. с. Жденієво, лісосіка, що засаджена ялиною і сосною Веймутаєвою, 19.06.1964, 1♀; **інші:** с. Невичьке, на трав'янистій і кушовій рослинності вздовж берега р. Уж, 29.05.1959, 1♀ і 1♂, 3М; ок. с. Кам'яниця, ур. Сирий Потік, на різнотрав'ї і кущах, 22.05.1996, 1♂ (Мірутенко); гирло р. Віче, с. Неліпине, на різнотрав'ї і вербі, 26.05.1996, 1♀ (Мірутенко); с. Жорнава, на луці, 17.07.1980, 1♀, 3М; хр. Явірник, на траві, 20.06.1996, 1♂ (Мірутенко); ок. с. Руський Мочар, півден. схил г. Явірник, ліс, 19.06.2008, 1♀ (Мірутенко); межа лісу та підлісок навколо болота Багно, 840-860 м н. р. м., на траві і кущах, 6.06.1996, 1♀ (Мірутенко); дорога біля болота Багно, у підліску, на траві і кущах, 7.06.1996, 2♀ (Мірутенко).

Мезофільний вид, який зустрічається переважно на трав'янистій рослинності по узліссях і під наметом лісу, а також на гілках та листках дуба і на сосні.

За типом живлення нами віднесений до групи папінофагів.

Літ імаго триває з другої половини травня до другої половини червня. Генерація однорічна. Личинка розвивається в сухій деревині, де й зимує.

В досліджуваному регіоні є рідкісним. Відмічений для всіх вертикально-ландшафтних поясів, але на низовині і у поясі хвойних лісів — знахідки поодинокі. Вид вперше наведений для фауни Закарпатської області.

Поширення: Європа, Кавказ (Якобсон, 1911; Nicker, 1925).

Під *Dolichosoma* Stephens, 1830

До складу роду входить тільки 4 види. Два з них поширені в Європі і в палеарктичній Азії, ще два — лише в Європі. В Україні зустрічається 1 вид.

Dolichosoma lineare Rossi, 1792

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Horvátovich, 1969 (Закарпаття).

Матеріал: Закарпат.: матеріали **КЕ:** с. Чорнотисово, виноградники (складноцвіті, бобові, гвоздичні), 4.05.1954, 1♂ і 2♀ (Маковська); с. Чорнотисово, на дамбі біля каналу, 23.05.1955, 1♂; с. Холмовець, ручний збір вздовж каналу, 23.05.1955, 1♀; півден. схил Юлівської гори (нечуй-вітер, люцерна, жовтець, злаки), 27.05.1955, 1♂; Холмовецька гора, різнотрав'я, 31.05.1955, 1♂; ок. м. Виноградова, на галявині (злаки, геранієві, складноцвіті, гвоздичні), 1.06.1955,

1♀; ок. с. Бардово, Чорний Мочар, лука, 13.06.1955, 1♂; Чорний Мочар, суха лука, 13.06.1955, 1♀; с. Косино, пшениця, 12.06.1956, 1♂; Берегівський р-н, вершина Шопської гори, дикі злаки, 12.06.1956, 4♀; с. Мужієво, півден. схил, виноградники, 20.06.1958, 1♂; с. Чортотисово, пшениця, 13.07.1966, 1♂; ок. с. Копаня, лука біля дороги, різнотрав'я, 23.05.1953, 1♂ і 3♀; ок. м. Виноградова, г. Чорна Гора, півден. схил, між виноградниками (полин, складноцвіті, молочай, злаки, вероніка), 16.06.1954, 1♂ і 1♀ (Петак); там же, підніжжя Чорної Гори, захід. схил, сад (злаки, конюшина, вика, лядвенець, деревій, гвоздика, чебрець, дзвоники), 19.06.1954, 2♂ і 1♀ (Петак); там же, сад (злаки, вика, конюшина, деревій, чебрець, гвоздика, дзвоники, лядвенець), 21.06.1954, 1♂ і 1♀ (Петак); там же (терен, кизил, шипшина, дуб, конюшина, складноцвіті, чебрець, синяк, молочай), 22.06.1954, 1♀ (Петак); с. Дубрівка, на житті (з домішками диких злаків і конюшини), 26.05.1957, 3♂; м. Тячів, сінокосна лука (дикі злаки, ромашка, конюшина), 22.06.1957, 2♂ і 3♀; ок. м. Виноградово, північ.-захід. схил Чорної Гори (костриця, ромашка, тимофіївка, пирій, очиток), 27.06.1957, 2♂ і 4♀ (Леготай); там же (злаки, бобові), 27.06.1957, 1♂ і 2♀ (Леготай); ст. Королево, г. Саргедь, галявина в сосновому лісі (дубовий підлісок, райграс, мітлиха, ромашка, нечуй-вітер), 28.06.1957, 2♂ і 7♀ (Леготай); ок. м. Іршава, лука (ситник, злаки), 11.06.1958, 1♂; м. Іршава, на хрестоцвітих, 11.06.1958, 2♀; там же, на траві біля залізниці, 11.06.1958, 1♂; там же, сад, 16.06.1958, 1♀; там же, лука (ситник, осока), 17.06.1958, 1♂ і 4♀; ок. м. Виноградово, захід. схил Чорної Гори, на траві, 24.06.1959, 1♀; ок. м. Виноградова, г. Бабій Камінь, (підлісок дуба, глід, терен), 24.06.1960, 1♂ (Балог); с. Малий Березний, пшениця, 4.07.1966, 1♂; м. Ужгород, Лиса гора, 3.07.1967, 1♀ (Андрєва); г. Плішка, різнотрав'я, 20.08.1970, 1♂; **матеріали ЗМ:** с. Минай, 23.05.1956, 1♀; ок. м. Чоп, прав. берег р. Латориця, 2.06.1956, 2♀; с. Гать, дубовий ліс (тимофіївка, жовтець), 28.05.1958, 1♂ і 1♀; с. Береги, на галявині в дубовому лісі, 28.06.1960, 1♀; с. Гать, Чорний Мочар, лука (злаки, ромашки), 3.06.1963, 2♂; ок. с. Невіцьке, лука, 19.06.1951, 1♀; с. Оноківці, берег каналу, травостій, 2.07.1952, 2♀; ок. с. Оноківці, дубовий ліс, косіння на галявині, 22.06.1960, 1♂; Ужгород, Комсомольський парк, біля р. Уж, на трав'янистій рослинності, 14.05.1972, 2♀; с. Жорнава, на луці, 17.07.1980, 1♀; **інші:** ок. с. Підгір'я, на кущах біля дороги і на траві, 17.05.1996, 2♂ (Мірутенко); ур. Оток, просіки і галявини в заплавному дубовому лісі, різнотрав'я, 20.06.1997, 1♂ (Мірутенко); косіння по різнотрав'ю на дамбі біля ур. Переш, 27.04.2004, 1♀ (Мірутенко); захід. ок. ур. Переш, лука, 10.06.2008, 10♂ і 21♀ (Мірутенко); там же, заплавна лука, 10.06.2008, 25♂ і 27♀ (Мірутенко); там же, ур. Переш, дубовий ліс, 10.06.2008, 1♂ (Мірутенко); на вирубах між с. Невіцьке і г. Анталовецька Поляна, на різнотрав'ї, 30.05.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. сел. Великий Березний, на різнотрав'ї, 3.06.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Ляниця, заказник "Зачарована долина", на різнотрав'ї, 8.06.1996, 3♀ (Мірутенко); ок. с. Ворочєво, на траві і кущах, 25.06.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Рокосово, прав. берег р. Тиса, 19.05.1997, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Солотвино, біля солоних озер, 13.06.1997, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); ок. м. Мукачєва, г. Ловачка, на трав'янистій рослинності з переважанням злакових, складноцвітих, розових і молочайних, 26.05.2004, 2♂ (Мірутенко); ок. с. Кам'яниця, ур. Сирий Потік, лука, 21.06.2008, 9♀ і 14♂ (Мірутенко); г. Анталовецька Поляна, 965-970 м н. р. м., на кущах і різнотрав'ї, 30.05.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Руський Мочар, на різнотрав'ї біля узлісся, 3.06.1996, 1♀ і 2♂ (Мірутенко); хр. Явірник, на траві, 20.06.1996, 1♂ (Мірутенко); хр. Великий Рожданів, 21-22.06.1996, 1♀ (Мірутенко); ок. с. Руський Мочар, лука, 19.06.2008, 2♀ (Мірутенко); межа лісу та підлісок навколо болота Багно, 840-860 м н. р. м., на траві і кущах, 6.06.1996, 1♂ (Мірутенко); дорога біля болота Багно, у підліску, на траві і кущах, 7.06.1996, 1♂ і 1♀ (Мірутенко); заказник "Чорне Багно", різнотрав'я, 28.06.1997, 1♂ і 4♀ (Мірутенко).

Типовий ксерофільний вид. Зустрічається у відкритих біотопах на сухих, добре освітлених ксеротермних ділянках — луки, поля, узлісся на схилах з південною експозицією, добре освітлені великі галявини, просіки тощо. Тут його можна знайти переважно на бобових, складноцвітих і злакових рослинах, де імаго живиться

пилком. Однак, нами встановлено, що іноді дорослі жуки можуть вдаватися до хижацтва.

Літ триває з кінця квітня до кінця червня. Нами встановлено, що генерація виду однорічна. Зимує на стадії личинки в трав'яних куртинах, у підстилці, в сухих гілках, під мохом. Т. Сергєєва відмічає, що личинки цього виду дазітид можуть живитися личинками *Neodiprion sertifer* Geoffre (Hymenoptera) в їх коконах (Сергєєва, 1975).

В умовах Українських Карпат є нечисленим видом і зустрічається на Закарпатській низовині, у передгір'ях південно-західного макросхилу і в нижньому гірському лісовому поясі.

Поширення: Європа, Кавказ, Сибір, Центральна Азія (Якобсон, 1911; Hicker, 1925; Mayor, 2007).

Рід *Danacaea* Castelnau, 1836

Фауна Палеарктики налічує 188 видів цього роду, з них в Європі зустрічається 131. Фауна України представлена 6 видами.

Danacaea pallipes (Panzer, 1793)

Література: Nowicki, 1873 (Галичина); Fleck, 1906 (Буковина); Roubal, 1936 (Закарпаття).

Вид-ксерофіл. Імаго зустрічається на сухих ксеротермних ділянках, як і попередній вид. Дорослих жуків можна знайти на чагарниковій рослинності з роду *Rubus*, а також на деренових (Roubal, 1936).

Літ триває протягом всього літа і до початку осені. Генерація виду однорічна. Личинка розвивається під корою дерев, наприклад клена звичайного. Лялькування відбувається під відстаючою корою в кінці літа. (Bugakowski et al., 1986).

Для досліджуваної території вид відомий тільки за літературними даними. Так М. Новицький наводить його для поясу букових лісів усіх Карпат, Е. Флек — для Буковини, Я. Рубал — для Чорногорі.

Поширення: Європа, Кавказ, Північна Африка (Якобсон, 1911; Hicker, 1925).

Danacaea nigritarsis (Küster, 1850)

Література: Roubal, 1936 (Закарпаття).

Ксерофіл. Характерними стаціями, де мешкає вид, є добре освітлені сухі ділянки місцевості. Зустрічається на дубах і квітучій трав'янистій рослинності під ними, особливо на зонтичних.

Літ імаго триває з травня до кінця липня (Roubal, 1936). Генерація однорічна, зимує на стадії личинки. Проте біологічні особливості даного виду досліджені недостатньо.

В регіоні нами не виявлений. В музейних зборах для цієї території також відсутній, однак наведений Я. Рубалом для Ужгорода (Roubal, 1936).

Поширення: Західна, Середня, Південна Європа, Мала Азія, Кавказ (Якобсон, 1911; Hicker, 1925).

Заключення

В результаті проведених досліджень в Українських Карпатах і Закарпатській низовині відмічаємо 28 видів з родини Malachiidae, серед яких 4 види відмічено вперше для фауни України, 3 — вперше для фауни Українських Карпат, 2 види — для Закарпатської області. З цих 28 видів підтверджено власними зборами і музейними матеріалами присутність в регіоні 27, а один відомий лише за літературними повідомленнями.

Відмічено також 15 видів з родини Dasytidae. З них вперше для фауни Українських Карпат наведено 2 види і 3 — вперше для фауни Закарпатської області. З цих 15 видів для ентомофауни регіону підтверджено 11. Ще 4 види відомі за літературними джерелами кінця XIX і початку XX століття.

Подяки

Ми висловлюємо подяку кураторам музейних і фондів колекцій Т. Яницькому (ДПМ), І. Козубу (ЗМ), О. Пучкову (ІЗШК), О. Біляшівському (КМП), а також колегам-ентомологам, які люб'язно надали особисті збори для опрацювання.

Література

- Сергеева Т. К. 1975. Выявление видового состава и оценка эффективности хищников рыжего соснового пилильщика (*Neodipron sertifer* Geoffr.) серологическим методом: автореферат диссертации на соискание научной степени кандидата сельскохозяйственных наук. Москва, 15–20.
- Фасулати К. К. 1953. О составе и особенностях распространения насекомых, повреждающих зерновые культуры Закарпатья. Ужгородский государственный университет, Научные записки, Биология, 8, 37–50.
- Фасулати К. К. 1958. Материалы по энтомофауне дубов Закарпатья. Ужгородский государственный университет, Научные записки, Зоология, 21, 123–150.
- Фасулати К. К. 1971. Полевое изучение наземных беспозвоночных. Высшая школа, Москва, 1–424.
- Фасулати К. К., Сикура А.И. 1956. Экологический обзор вредителей садов Закарпатья. Ужгородский государственный университет, Научные записки, Зоология, 16, 67–92.
- Якобсон Г. Г. 1911. 26 Семейство Zygiidae (Melyridae, Malachiidae). Жуки России и Западной Европы. [9]. С.-Петербург: Изд. А. Ф. Девриена, 687–712.

- Abeille de Perrin E. 1890, 1891. Malachides d'Europe et pays voisins. Annales de la Societe entomologique de France, 181-260, 331-420, 567-680.
- Allenspach V., Wittmer W. 1979. Insecta Helvetica Catalogus, 4 Coleoptera, Cantaroidea, Cleroidea, Lymexyloidea. Zurich, 74–96.
- Burakowski B., Mroszkowski M., Stefańska J. 1986. Chrzaszczce (Coleoptera) Dermestoidea, Bostrichoidea, Cleroidea i Lymexyloidea. Katalog fauny Polski. Warszawa, 23(11), 143–187.
- Evers A.M.J. 1960. Beobachtungen an *Axinotarsus pulicarius* F. (13. Beitrag zur Kenntnis der Malachiidae). Entomologische Blätter, 56(2), 77–88.
- Fleck E. 1906. Die Coleopteren Rumaniens. Buletinul Societății de Științe, XIII-XV(3–4), 176–179.
- Greiner J. 1937. Fam. Malachiidae. In: Junk W., Schenkling S., eds. Coleopterorum Catalogus, s'-Gravenhage, Junk, (159), 3–169.
- Reitter E. 1906. Cantharidae. In: Heyden L. v., Reitter E., Weise J., eds. Catalogus Coleopterorum Europae, Caucasi et Armeniae Rossicae, Paskau, 297–312.
- Hicker R. 1925. Malacodermata. In: Winkler A., ed. Catalogus Coleopterorum Regionis Palaearcticae, 524–562.
- Hormuzaki C. 1888. Beiträge zur Käferfauna der Bucovina und Nordrumäniens. Entomologische Nachrichten, 7, 108.
- Horvátovich S. 1969. A kárpátmedencei lágytestű bogarak (Col., Malacodermata) faunisztikai és fenológiai adatai. Rovartani Közlemények, 22(8), 131–249.
- Krauss H. 1902. Uebersicht über die Arten der Käfer-Gattung *Malachius* Fabr. aus Europa und dem Caucasus (Bestimmungs-Tabelle europäischen Coleopteren. Enthaltend: Cantharidae), Paskau, 49(49, III), 1–33.
- Kuthy D. 1896. Ordo Coleoptera. In: Fauna Regni Hungariae, Budapest, 122–124.
- Lomnicki A.M. 1882. Sprawozdanie z wycieczki entomologiczkiej w gory Stryiskie, w r. 1880. Krakow, 7.
- Lomnicki A.M. 1884. Catalogus Coleopterorum Haliciae. Zontaki L., ed. Custodis Musaei Dzieduszyckiani, Leopoli, 3–4.
- Matthes D. 1962. Excitatore und Paarungsverhalten mitteleuropäischer Malachiiden (Coleopt., Malacodermata). Zeitschrift für Morphologie und Ökologie der Tiere, 51, 375–546.
- Mayor A. 2007. Family Dasytidae, Malachiidae. In: Löbl I., Smetana A., eds. Catalogue of Palaearctic Coleoptera, (4), Apollo Books, Stenstrup, 388–455.
- Nowicki M. 1873. Beiträge zur Insektenfauna Galiziens. Jagellonische Univesitäts-Buchdruckerei, Krakau, 7–9, 29–30.
- Pawlowski J. 1967. Chrzaszczce (Coleoptera) Babiej Gory. Acta Zoologica Cracoviensia, 12(16), 440–665.
- Peyron M.E. 1877. Etude sur les Malachiides d'Europe et du Bassin de la Méditerranée. L'Abeille, Journal d'Entomologie, 25–312.

Plachter J. 1985. Morphologie und Biologie europäischer Vertreter der Gattungen *Ebaeus* Er. und *Hypebaeus* Kiesw. (Coleoptera: Malachiidae). Zoologische Jahrbucher Abteilung, 113, 391–425.

Roubal J. 1926. Zur Käferfauna von Ost-karpaten (Čorná Hora). Entomologische Blätter, 22(1), 10–13.

Roubal J. 1936. Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a Podkarpatska. Praha, (2), 17–28.

Schicha E. 1967. Morphologie und Funktion der Malachiidenmundwerkzeuge unter besonderer Berücksichtigung von *Malachius bipustulatus* L. (Coleopt., Malacodermata). Zeitschrift für Morphologie und Ökologie der Tiere, 60, 376–433.

Švihla V. 1991. New synonymy in the genus *Ebaeus* Er. (Coleoptera, Malachiidae). Acta Entomologica Bohemoslovaca, 88, 431.

Telnov D. 1996. Sixty three new and rare species of Coleoptera in the fauna of Latvia. Latvijas Entomologs, 35, 36–43.

Urban C. 1914. Zur Naturgeschichte des *Malachius bipustulatus* L. (Col.). Entomologische Mitteilungen, 3(1), 4–10.

Weise J. 1876. Coleopterologische Ergebnisse einer Bereisung der Czernahora. Verhandlungen des naturforschenden Vereines in Brünn, Brünn, 14, 85–114.